

Zaroeka o polnoči.

Novela.

SPISAL PASNIGOJ. = *F. S. Finžgar.*

Novomesto 1894.

Natisnil in založil J. Krajec.

IN 203000 3062

LODINBA JASHI

I.

„Le tujcem sreče svit se v Kranji žari“.

Prešeren.

V hladnici je sedel tedaj Milan Grebenko. Bil vam je čvrst dečko ta Milan Grebenko — osmošolec. Pušil je iz dolgega jugoslovanskega čibuka ter pošiljal valčke dima proti gosto zarasteni steni. Tam so pa ob vsakem puhljaju zašumele muhe, ki so se solnčile na zelenju. Dim jim ni ugajal. Izpod zagorelo rdečega feza so se mu vsipali na visoko čelo — rumeni lasje, ki so se pa krivili nazaj ter se spleтали v tanek zlato-las svitek ob fezovem robu. V obraz so mu bile načrtane duhovite poteze. Videti je bilo takoj, da mladenič ni vetrenjak, marveč trezen mislec. Velike, vendar somerne oči, je upiral v pismo. Kedar je trenil, bilo je, kakor da je vtisnil v spomin novo, tehtno misel, ki mu jo je uprav porodila ognjevitá duša.

Sedaj zgane pismo in je vtiče v listnico. „Podgorec mi piše ter me vabi na Bled k cesarjevi razsvetljavi! Tega povabila ne odklonim za nič ne. Taka prilika se mi ne ponudi z lepa. Sedaj bom gledal biser slovenske zemlje v prazničnem sijaju — gledal ob njegovi strani, ki mi je prvi zanetil ogenj domovinske ljubezni. To bode slast, to bode užitek!“

Tako je radostno govoril Milan zgibajoč Podgorčevo pismo. Bil je ta Ivan Podgorec nek-daj domači učitelj Milanov. Poučeval ga je sicer le eno leto — v prvi latinski šoli, ali že takrat sta se ljubila prav prijateljski. S posebnim veseljem je poučeval Podgorec svojega učenca, o katerem je bil prepričan, da je bistra glavica. To zgodnje prijateljstvo se je nekoliko ohladilo, ko je moral Podgorec na Dunaj. Ali naključje jih je nekoč, ko je Milan dovršil četrto šolo, zopet združilo. Od tedaj sta si pogosto dopisovala. Milan je kar obsipal z vprašanji celjskega profesorja Podgorca. Ta je pa drage volje odgovarjal navdušenemu mladeniču ter ga skrbno svaril in mu dajal blagih nasvetov. Zato je medsebojno zaupanje vedno rastlo, in Milan je spoštoval in ljubil svojega učitelja prav sinovski.

Radi tega se je tako razveselil povabila na razsvetljavo. —

Brž je vstal in gredoč z vrta takoj povedal babici, ki je prinesla perišče zrnja, da bi je metala kokošim.

„Draga moja, jutri pa gremo!“

Tako ji je veselo zaklical Milan ter ji zrl dobrovoljno v zgubano lice,

„Jej, jej — kaj ne moreš biti prav nič doma? Kar vedno tje pa sem, kakor krivo kolo. Komaj si prišel, pa že zopet hajdi drugam!“

„Saj sem deset mesecev tičal v mestu ter se učil in učil na vse pretege. Malo se moram sedaj razvedriti!“

„I, kaj pa da se moraš. Ali sem kaj rekla, da se ne smeš? Samo malo bi te rada imela doma. Vendar, ker je lepo vreme, le pojdi! Saj ne pojdeš daleč, kali?“

„O, ne. V štirih dneh se pa vrnem. Na Bled grem, ker bo razsvetljava za cesarja. Potem pa morda še v Bohinj!“

„Na Bled? Tako, da, da! Božja pot je tam. Le pomoli na otoku in poprosi Marijo za pravo pamet — pa še zame očenaš, da mi izprosi srečno smrt!“

„Bodem, mati, če bo de le prilika“.

„Lej, lej, če bo prilika. Ta je pa res lepa! Bog ve, kaj imate tamkaj. Kdo vas razume? Svet je čuden. Pamet, pamet, Milan! Pa za tisti zvon potegni, boš videl, da ne bo zastonj“.

Tako je dejala babica mimogrede in šla po dvorišču ter klicala: „put, put, put!“

Milan je pa šel v hišo, da priredi potrebno za odhod. — —

Drugi dan proti večeru je že izstopil v Lescah iz soparnega železničnega voza. Precej ob izhodu iz postaje so mu doneli na uho klici prevoščkov: „Veldes“. Takoj ga je nemilo dirnil ta „Veldes“, in odgovarjal je čvrsto vsem: „Hvala lepa!“ Potem jo je ubral peš proti Bledu. Velikanski Triglavov sklad so zlatili žarki že nizko stoječega solnca. Po večnem snegu ob velikanovem pobočju je bil pa razlit rdeč sijaj. Zdelo se mu je, kakor da odseva snežena belota koprnjenje po zahajajočem solncu, ki je bežalo pred temo. Meril je pač vso naravo po svojem srčnem žaru, ki mu je gorel tako veselo — gorel za domovino. In kedar človek ljubi, tedaj misli, da čustvuje z njim vred vsa narava; da, zdi se strastnemu ljubitelju, da mora ljubiti z njim vred

silna skala in pestra cvetka. Tako je mislil tudi Milan; zakaj ljubil je strastno svojo domovino.

Stopal je naglo v bobenski klanec ter hrepenel, da zagleda skoro svoj biser. Dohajal je voznike, ki so ga prehiteli v lèškem klancu. Mnogo jih je prekosil. Pride na vrh. Z grada že seva bengalična luč — razsvetljava se prične. Pospeši torej korake, in zopet so drdrale mimo njega kočije, ktere je upravkar prehitel. Vse je drlo k jezeru. Tudi on je krenil takoj ob vili „Zori“ proti Mallnerjevemu hôtelu. Slišal je, da je tam pravo torišče take večere. Trdno je tudi upal, da dobi tamkaj svojega prijatelja Podgorca, ki mu je naročal v pismu, da naj ga išče pred Mallnerjem ali pa pod gradom. Ko dospe Milan pred hôtel, svirala je godba koračnico v paviljonu ob jezeru. Vodomet je pa vmes štropotal in brizgal kvišku vodene curke, kakor da bi bil vzdramljen po glasbenih zvokih. Po vodi je plavalo nebroj lučic — smolnih plamenic. Ob kraju so se zibali čolni, ovenčani z zelenjem, okrašeni s prapori in razsvetljeni z balončki. Nekoliko od brega je plaval samotni čolnič. Iz njega so se pa vsipale rakete ter se prasketajoč razletavale na tisoč iskrečih lučic visoko v zraku. Gospôda je

šumela in vriščala, tekala in klicala. Vkrcavali so se. Tudi godba se je dvignila in šla na velik pod, položen čez dva čolna.

Milan je doslej samo stal in ves prevzet zrl to krasoto. Bilo mu je, kakor da je na drugem svetu. Zakaj videl je prvič razsvetljava — in na Bledu, kar je bilo zanj velike pomembe.

Zdaj se je zganil in kar nehote prekoračil cesto ter šel mimo dehtečih nasadov proti jezeru. Hotel je pogledati natančneje bakljado na vodi. Upal je tudi, da je v gneči skoro gotovo Podgorec. In če bi tega ne dobil, mislil je, da naleti vsaj na kakega znanca. Bilo je namreč nekaj njegovih sošolcev tam na počitnicah. Pomešal se je torej med gospodo. Toda — kaj je to? Skoro vsak ga zaničljivo pogleduje! Sama mrzlota mora biti v teh srcih — zakaj oči jim zro tako vsakdanje, da se je morala Milanu vrniti misel: Tem je pač bleška razsvetljava le nekoliko izpremenjena vsakdanjost, ne pa izraz notranjega navdušenja. Čutil je, da je tujec bolj, kakor kje drugod — tujec med ljudmi, ki mu niso bratje ne po krvi ne po duhu. Hotel je proč in zato rinil skozi vrtinec. Ali čim bližje jim je bil, bolj so ga gledali po strani. Neznosno

mu je bilo med temi ljudmi. Upal je, da zadene kje ob Slovence. Toda varal se je. Vsi jeziki so se odzivali, le slovenskega glasu ni bilo. Zastonj je upal, zastonj mu je utripalo srce! Zastonj je iskal prijatelja znano lice. Pač, — vendar je zagledal slovensko družino iz Ljubljane in pri njej svojega sošolca Frana. Že se je oddahnil „hvala Bogu“, a še hitreje je pristavil „poturica“! Njegov tovariš je robil nemščino in se laskal gizdalinki, ki je v Ljubljani ob narodnih slavnostih bila odičena s trobojnico. In ni ga pozdravil, marveč zavil v stran in šel ponosno mimo nekovi Lahov. Tudi ti so ga gledali porogljivo, potem se je pa nekdo zasmel in rekel tovarišem: „Un Schiavo colla coccarda!“ Milan je slišal, in po vseh udih mu je šinil mraz, kakor ga povzročuje jeza in bridkost. „To torej vas je bodlo tako v oči! Tu ne smem biti Slovenec, kjer sem upal, da bodem lahko z največjim ponosom? Ne — režé se mi — tujci, in domačinov ni. Hu, to čustvo, ki mi širi prsi! Da bi moglo na dan, bral bi svet pesen „na potujčeni zemlji“ — pesen spevano od krvavečega srca in zabeleženo — čeprav s krvjo — samo da bi odmevala v mrzlih srcih sinov majke Slave. — A

ni mi naklonila lire rojenica ob zibelki. Bodi! Vsi ne moremo biti njeni ljubljenci. Naj besné torej v preozkih prsih zaprte boli — in naj me svet ne umeva!“

In zapel je suknjo, da je skril trobojnico. Bilo mu je pri srcu še tesnejše. Naslonil se je prav v zadnjem koncu krasnega pristanišča ob mlado smereko — ter gledal zamišljeno vse to živo življenje — a zanj bridko mrenje. Godci so naredili cesarsko. Čolni so se zazibali, lučice v balončkih so zatrepetale, in med glasove godal so se vmešali krepki „hoch“ in „eviva“ klici. Veslači so se uprli, in kakor ognjen gozdič se je premikala vodna bakljada po tibi gladini.

Milan je še slonel in gledal za njimi. Tiho je zašepetal: „Nisem ga čul glasu domačega!“

Ali prav v tem trenutku se je razlegal hreščeč glas, ki je tako neubrano posegel v zvočne akorde, da se je naš opazovalec ozrl in pogledal proti tisti strani, od koder je bilo razumeti samo: „Prokleta veslo“ Drugo je vtopila glasba in plivkanje vode, katero so bredla vesla.

„To naj je torej prva slovenska beseda ob tej slovesni uri? Moj Bog, kaj se samo kolne po slovensko, za drugo naj je nerabljivo zvonko

slovo, ktero sta vedela ceniti blagovestnika slovenska, ktero je cenil Rim sam ter ji odprl vrata v svetišča. Kje ste Črtomiri, kje Bogomile? Dvigni se Samov duh iz nepoznanega nam groba in uči svoje vnuke, kako se spoštuje materinščina!“

Razgret strastnega ognja domovinske ljubezni se je vrnil na cesto. Ali ni šel na desno, koder je ljudstvo po suhem spremljalo povodno bakljado. Hotel je biti sam. Toda ne. Dobiti je hotel prijatelja, ki mu je vžgal ta ogenj, ki mu sedaj buri mlado kri, da je žalosten, ko uka svet okoli njega. Podgorca je iskal, da mu po- toži o potujčeni zemlji ter mu pové, da so bili vsi njegovi nekdANJI obeti o bodoči slovenski sreči le oblačni gradovi.

Ko bi bil šel Milan sedaj za ljudstvom proti Petranu, razkadili in omilili bi se mu bili črni nazori, kateri so se mu upravkar vgnezdili v mlado dušo. Slišal bi bil, da ni še popolnoma potujčena zemlja, da še doni slovenska govorica, da še zvene narodne popevke iz krepih grl slovenskih.

Zavil je na levo po drevoredu, kjer so raznobojni balončki razsvetljali pot. Dolge sence

so trepetale po obeh straneh. Pihal je lahen sever, ujčkal popirnat svetilke in šumel z listjem. Sicer je bilo vse tiho, kakor v snu, le Milanov dokaj nagel korak je pohrsteval v drobnem pesku.

Zdaj je na razpotju. Kažipot. Bere: „Strasse um den See“. — Veja bližnjega drevesa je zaslanjala, da ni videl spodaj: „Cesta okrog jezera“.

Nejevoljen potegne klobuk še globlje na čelo. Oči so mu mrko sevale v nočno temo.

„Človek res ne ve, ali je na Nemškem kje, ali na slovenski zemlji! Da ne znam blažene nemščine, tedaj bi se gotovo izgubil todi. Tako ne sme biti! Več prava ali pa nič. Boljša noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim solncem sužnji dnovi“.

Tako je ponavljal stihe Prešernove in mahal po zraku s palico.

Pride zopet na razpotje. Spomenik, ograjen s skromnim železjem stoji v oglu pod bregom, kjer se ločita poti. Svetilka pred bližnjo vilo je mēdlo razsvetljavala napis. Milan je bil pred spomenikom — Prešernovim.

„Torej tu samevaš ljubki slavec! Ta skromni prostorček so ti velikodušno podarili za pomnik —

ljubezni, s katero si budil in ljubil svoj narod? Ves Bled gorí v silnem blišču, ti pa še leščerbe nimaš! Bridkó, bridkó! — — —“

Naslonil se je ob železno ograjo ter slonel in premišljal usodo Slovenije zapuščene. Srce mu je glasno bilo, v glavi so se mu podile mučne misli, ki so pretile uničiti vse njegove nadeje. Zdelo se mu je, da so vsi naklepi, kar jih je zasnoval, le zračni gradovi; zakaj na takov način se ne popnemo nikdar više, če si bomo sami stajili peto zatiralcev na tilnik. Ne, ne, tako ne bode! Saj se probuja narod povsod in vstaja krepko. Če je bil pa med dvanajsterimi apostoli Judež, naj bode še med tridesetimi osmošolci. Judež je z izdajo škodoval le sebi, pa koristil vesoljnemu svetu. Tako je pravično pravilo naravnega zakona. Naravo je pa stvaril Bog — torej — čemu vsa otožnost?!

Prevladovala je zopet v njem moška volja, vojena od treznega razuma. Zatrl je počasi silno razburjenost; strast se mu je hladila. Ozrl se je, da bi morda vendar zagledal kje Podgorca. Toda vse je bilo mirno. In že se mu je zdelo, da bržkone ni prav umel pisma. Kdo li bi hodil nocoj pod grad, ko je vse ljudstvo na drugi

strani. In čeprav je bil Podgorec tukaj, gotovo se je vrnil proti Petranu, kjer baje stanuje. Vendar Milan še ni hotel med ljudi. Nekoliko se je moral še razmisliti. Zato zavije ob jezeru pod grad. Krajec lune se je zrcalil v vodni gladini. Obrežje od Mallnerja pa do Petrana je kar migljalo raznobarvenih lučic. Čolni so se že vračali od ladijišča zopet proti Mallnerju, da tam gospoda s plesom dovrši slavlje. Ker je pihal sever, zanašal je godbene glasove, da se je le zdaj pa zdaj čul močnejši akord. Milan je stal globoko zamišljen. Smejalo se mu je srce ob misli, da je to slovenska zemlja, njegova domovina, ki je tako krasna, da jo mora ljubiti vsak, kdor jo le pozna. A krčilo se mu je srce, ker je posegal v te misli strah, da je morebiti, ali da bode ta zemlja potujčena. Od severa in juga prihajajo veseljaki in bogataši vedrit si glavo in srce v ta kraj; pa morda ne vedo, da bivajo na Slovenskem, in s zavestjo, da je še trda Germanija, vračajo se nazaj in trosijo tako lažipre-pričanje med svoje rojake.

Tedaj položi nekdo Milanu roko na rame in ga prijazno ogovori: „Dober večer Milan! Vendar sem te dobil!“

Kakor izdramljen iz sanj, ne ve Milan, kaj bi rekel. Čemeran obraz se mu je razvedril, desnica je segla kar sama po ponujeni prijateljevi. Milan samega veselja ni vedel, kaj bi povedal prijatelju — učitelju. Najraje bi bil kar izlil vse gorje v prijateljevo dušo in dal duška vsem grenkim in sladkim čustvom, ki so polnili njegovo srce. Ali tako nerodno se mu je zapletal jezik, ker je prijatelja nazival profesorjem in si ga ni upal tikati, čeprav ga je Podgorec kar naravnost tikal. To zadrego Milanovo je hitro zapazil Ivan in mu pomagal:

„Dragi moj, nikar me ne zovi profesorjem. Saj sem komaj zapustil vseučilišče! Nekoč sva že pila bratovščino, torej nikar je ne pozabiva, čeprav je doslej nisva izvedla zunanje“.

Milan ga je mesto odgovora samo pogledal. Ali Podgorec je lahko bral v rosnih očeh hvalježnost, ljubezen in zaupanje svojega učenca.

Stisnila sta si desnici in pobratimstvo ki je že zdavnaj spajalo njihovi duši, bilo je zvršeno tudi zunanje.

„No, Milan, ali ni krasna slovenska zemlja?“

„Zastonj bi ji iskal jednake. To je moje prepričanje. Toda mora biti še lepša!“

„Kako meniš?“

Nato je pripovedoval Milan ognjevito, kakor je lastnost mladeniča, ki hrepeni za vzori, kaj se mu je pripetilo pričujoči večer. Hudoval se je nad tujci, jezil se pa še bolj na rojake — poturice. Omenjal je svojega sošolca Frana in nežni spol, posebno Nemkinje, ki so ga zrle tako podlo, pa zajedno tako drzno in razkošno. Srdil se je dalje, da so Nemkinje zatrosile to hinavsko dvorljivost tudi med Slovenke. In te nežne stvarice slačijo slovenske značaje in lezejo po sili v tuji duh, ki jih popolnoma zastrupi in pokvari.

Ivanu se je kar samo smejalo, ko je slišal tako govorjenje. Vesel je bil svojega učenca. Spoznal je, da Milan mnogo pretirava. Toda vedel je tudi dobro, da mora goreti človek tedaj, dokler ima kaj ognja, dokler se mu pretaka po žilah vroča, mladeniška kri. In kdo bi se ne razgrel in razveselil, ko sliši tako govoriti mladeniča? Kdo ne bo skoro otožno vprašal: „Kje so leta, ko smo živeli mi tako navdušeno, srečno mlado življenje!“ Zato je tudi Podgorec pohvalil Milana.

„Izvrstno, dragi moj! Če je naraščaj slovenskega razumništva tak, tedaj se bodo vremena

zjasnila. Ali spoznal je tudi z večšim in izkušenim razumom, da se bo treba Milanu nekoliko otresti tega ognja, ko bo stopil v resno življenje. Zbiral je že dalj časa jedrnatih naukov, katere poda svojemu gojencu na pot — v prestolno mesto. Prav zato ga je tudi povabil na Bled, da mu tamkaj ustmeno pové in naroči, kar se mu je zdelo potrebno. Ker je pa že staro pravilo, da so najboljši nauki vzgledi, zato je sklenil Podgorec Milanu podati svoje življenje — za syarilen in vodilen vzgled. In prav ta slovesni trenotek se mu je zdel ugoden za njegov načrt. Prašal je torej Milana: „Sedaj si na pragu v javno življenje. Ali želiš, da ti povem dogodke svojega življenja, iz katerih boš zajel mnogo naukov?“

„Ivan, ali me moreš tako prašati? Tebi bom poslušen bolj, kot slehernemu drugemu!“

Sedla sta drug poleg drugega prav nasproti Mallnerjevemu hotelu. Tam so se veselili bogatini lepega življenja in pili iz polne kupe čutno veselje in slast. Tu sta mislili dve duši na blaginjo narodovo. Izkušnejši je učil mlajšega. Ta je mirno slušal in pomnil, kaj znači povest prijateljeva. Pravil mu je pa to-le:

II.

„Med otroki si igrala lani — čas hiti“.

Prešeren.

„Ali se še spominjaš onega čvrstega mladeniča, ki me je prišel obiskat v Ljubljano. Nekoliko pred Božičem je bilo. Ti si bil tedaj prvošolec?“

„To je bil Tine“, odvrne hitro Milan. „Kdo bi ga pozabil?“

„Tega pa ne veš, kako se mu je potem godilo?“

„Ne. Ali hudega mu pač ni bilo. Čeprav ni bil Bog zna kako izobražen, pa je bil nadarjen in prikupljiv dečko“.

„Le stoj, povem ti vse“.

Saj veš, kako je, če človek dovrši zrelostni izpit. Skušaj sedaj sam. Komaj sem dobil spričevalo, šel — kaj šel, dirjal sem na postajo, ter se odpeljal proti ljubljenim gorenjskim planinam. Tako ponosno nisem še nikdar sedel v vozu. Mislil sem, da mi je napisano na čelu, da sem že visokošolec, in da je ves svet moj. Ubogi revež, pa sem bil ničla, drugi Herkul na razpotju. Pozneje sem mislil nazaj ter se smehljal

svoji lahkomiselnosti. Zdel sem se jednak pisanemu metulju, ki uprav prileze iz mešička. Pijan solnčne gorkote vrtoglavi okrog in ne ve, da se zbirajo oblaki, iz katerih se vsuje silen naliv in uniči morda mlado življenje. Tako sem tudi jaz brzih korakov hitel proti domu. Blizo naše vasi — Podgorja — me sreča sosed, bogat posestnik — oče Tinetov. „No, si vender prišel“, ogovoril me je in mi pomolil desnico. „Tine kar misli, da te ne bo pričakal“. Bil je mož še v najboljših letih. Naša in sosedova — Pogačarjeva hiša sta bili v najboljšem prijateljstvu. Kar nismo imeli pri nas, dobilo se je pri Pogačarjevih; in če so ti česa potrebovali, iskali so najprej pri Podgorčevih.

„O, kaj bi me ne pričakal“, odgovarjal sem mu, stisnivši krepko Pogačarjevo roko. „Vsako leto me je še pričakal, menda ga tudi letos ne bode kraj, kali?“

„E, Ivan, letos je pa druga“, meni žalostno kimaje Tinetov oče. „Ne bo dolgo, pa pojde v boljšo deželo!“

„Kaj, za božjo voljo, ali je bolan, kaj mu je, dajte, povejte!“

„Bolani, bolani na smrt!“

„Zakaj mi tega niste pisali?“

„Saj je šele sv. Petra dan legel. Pa smo mislili, bo že polagoma. Toda sedaj so vsi upi pri kraju“. In možu se je zresnilo lice ter oblak skrbij je legel nanje.

„Le pojdi, pa se prepričaj!“ Tako mi je še rekel, potem pa hitro odšel.

Težko mu je bilo govoriti o sinu, ki je bil prav steber njegove hiše.

Lahko si misliš, kako da me je potrla ta novica. Od mladih nog sva bila najboljša prijatelja. Skupaj sva igrala, skupaj hodila doma v šolo, skupaj se radovala vsake počitnice.

O veliki noči se je Tine šalil, češ, o počitnicah se povrneš domov že pol dohtar. Potem me izvestno ne pogledaš več — starega kmeta neobtesanega. Tako sva se šalila drug z drugim. In sedaj naj je ta na smrtni postelji! Ves ponos, vse veselje je izginilo. Bil sem potrtn in v žalne misli vtopljen sem prišel domov pa šel mimo rojstne hiše naravnost k Pogačarju.

Vstopim. Mati je stala ob postelji in gledala sina, ki je nekako visel čez drog z blazinami obložen. Kar sapa mi je zaprl ta prizor. Ko je Tine slišal, da so se odprla vrata, dvignil

je trudno glavo, in smeh mu je zakrožil krog bledih ustnic. A dragi moj, to ni bil tisti smeh, ki sem ga bil vaju. Kakor bi se mi bila nasmejala bela žena s koso, tako se mi je zdelo. Kakor nož me je zbodlo v dnu srca. Stopil sem k postelji, in mati je rekla:

„O da si le prišel, hvala Bogu! Kaj ne, kdo bi si bil mislil, da bo prišlo tako“. Tine pa me je še zrl s trudnim očesom in šepetal:

„Ti, ti, dolgo te ni bilo, dolgo! Saj sva še prijatelja, ne?“ In dvignil je počasi velo roko ter mi jo je pomolil.

„Oj, Tine, zakaj mi nisi pisal; prišel bi te bil gotovo obiskat, čeprav sem imel toliko dela!“

„Pisal? — —“ povzel je zategnjeno in me tako milo pogledal, da bi se bil najlože zjokal nad njim. „Nikoli več“, vzdihnil je potem ter naslonil glavo na blazino. Tolažil sem ga in mu dajal upa. Pa saj veš, kako se tolaži, če je človek prepričan, da govori neresnico.

„Kako bolezen je imel vendar?“ popraša Milan.

„Nihče ni vedel, samo jaz sem zvedel, pa že pozno. Bolezni tudi sam nisem razumel, ali zvedel sem ji vzrok. Zakaj, čudno je bilo, če ni

mogel ne ležati ne sedeti — marveč je nekako visel med blazinami. Časih mu je tako treskalo po udih, da je boleстно klical na pomoč Jezusa in Marijo. Mnogokrat smo vsi jokali, a pomoči mu ni mogel nihče. Zakaj še dotakniti se ga nisi smel tedaj, da nisi shujšal bolečin.

Nekoliko sem potem še postal ob postelji, nato sem se poslovil. Ko sem mu rekel, da se kmalu vidiva, pogledal je tako proseče za menoj proti vratom, da je izražalo otožno proseče oko več, kot tisoč besedij. Mati me je spremla v vežo. Tam me zaprosi, naj se žrtvujem nekoliko zanj, naj ga obiskujem ter mu lajšam bolečine.

„To je umevno samo po sebi, to zahteva prijateljska ljubezen“, odgovorim ji in grem skozi vrata. Slišal sem še, kako je žena joka-joč dostavila: „Saj ga itak dolgo ne boš obiskoval“. Potem je zastrla obličje s predpasnikom in se naslonila ob podboje.

Po noči je pridrdrala mimo moje sobice kočija. Nisem še spal, ker sem precej dolgo urejeval svojo prtljago. Saj veš, da ne morem živeti, če je yse v kolobar krog mene. — Odprl sem tedaj veternice, da bi videl, kam bo zapeljal

voznik. Kočija se ustavi pred Pogačarjem. „Kdo neki bi se bil pripeljal“, ugibal sem sam pri sebi. Najbolj verjetno se mi je zdelo, da bi bil bržkone zdravnik. Ker se je pa voz takoj obrnil in oddrdral, spoznal sem, da sem se motil. Legel sem zato in nisem dalje razmišljal. „Bomo že jutri videli“, tako sem si mislil, pa sem zaspal.

Drugi dan dopoldne grem k Pogačarju. Potrkal nisem, ker je bila med nami taka navada. Polahko sem pritisknil kljuko in ponagajaje stari dekli Špeli, ki je delala trske v kuhinji, šel sem v sobo. Ko sem bil že skoro notri, ozrl sem se še le na Tineta. Ali kaj zagledam? Ob postelji ni bilo matere, ampak sedela je lepa gospodičina. Hitro je vstala s stola in me pozdravila: „Dobro jutro, gospod Ivan“.

Bil sem zares v zadregi in zardel sem kakor kuhan rak. Zakaj sram me je bilo, ker sem kar tako kmetiški prilomastil v hišo. Poleg tega mi je pa bila uganka, kako to, da me deklica pozna. Opazila je gotovo, da sem nekoliko zmeden, in mi hitro pomogla iz zadrege.

„Kaj ne, da vas je presenetilo, ker sem vas kar tako nagovorila. Gotovo ne poznate več

Pogačarjeve Barbke“. In nasmejala se je dobrohotno ter mi podala belo roko.

„Kako bi vas poznal, ker ste se tako spremenili! Saj ni toliko let tega, kar se nisva videla! Pa tolika sprememba! Upravkar sva igrala med otroki!“

„Nič ne de, čeprav se po obrazu nisva več poznala — tudi jaz bi vas bila izgrešila — pa se poznavava po duhu. Tine mi je v vsakem pismu povedal kaj zanimivega o vas“.

„Meni pa ustmeno o vas, gospodičina. Duši — ali boljše nas treh duše se poznajo, in to je in bodi glavna stvar. Zato še enkrat, gospodičina, bodite prisrčno pozdravljena“.

In zopet sva si stisnila roki — stisnila pravam. Zakaj tako čvrsto si podajajo roke le stari znanci in dobri prijatelji. Meni je delo nekam zelo čudno dobro, njej pa tudi ni bilo baje v zlovoljo.

Ponudila mi je potem stol in sedla sva vsak na jedno stran Tinetovo. Ta naju je opazoval v tem in privoščil nama je veselo snidenje. Da mu je pa kalila veselje bridka zavest, da se sam ne more veseliti z nama, izrazil je v kratkem vzdihu: „Kaj se vama mara, ker sta zdrava!“

Poprašal sem Tineta, kako mu je kaj. Pa Barbka je hitro odgovorila mesto njega in pripomnila, da ni dobro, če govori. Sili ga kašelj. Ta mu pa zadaje štrašne bolečine po vsem životu.

„Le pogovarjajta se, jaz bom pa poslu . . .“, tu ga je zagnal kašelj, tako da je revež britko vzdihoval, predno se je pleglo.

Govorila sva potem sama z Barbko. Pravil sem ji, kako da sem sinoči ugibal, kdo da bi se bil pripeljal, pripovedoval sem — pesniški seveda — kako so nas pestili ob zeleni mizi in več drugih vsakdanjih stvari.

Ona mi je pa pripovedovala o Dunaju. Mnogo zanimivega je povedala. Vse je bilo preprosto in domače, vender je pa kazala, da je dokaj izobražena. Prav neumevno mi je bilo, zakaj da ne omenja kar nič plesov, zabav, večerov in kar je še drugih modrih iznajdb, da se pobija dragoceni čas. Sicer ženstvo rado razpravlja o takih stvareh in prav posebno še ono, ki se je popelo iz prostega stanu do nekake višje omike ali bolje suhe olike. Da me je to neizmerno uradostilo, lahko si misliš.

Saj sem stal sam pred Dunajem, rekel bi. In človeka redko bolj zanima opisovanje tujega mesta, kakor tedaj, ko se misli sam napotiti tjakaj.

Po tem prvem sestanku s Tinetovo sestro, pričel sem se takoj zanimati zanjo. Veselila me je njena priprostost, ki je bila pa vender združena z neko naravno in ne pretirano duhovitostjo. Prav pogosto mi je tako ugovarjala, da me je spravila v zadrego. Nekoč sva se skoro zares sporekla. Ali prav tisti razpor je bil vzrok, da sva se kasneje do dobra sprijaznila in postala najboljša prijateljca.

Popoldne je bilo namreč navadno Tinetu strpnije. Tedaj je rad poslušal, če sva se prepirala z Barbko; krajšala sva s tem njemu in sebi čas — bilo nam je potemtakem vsem ustrezno.

Tako pravim enkrat Barbki:

„Dobro, da sem vas dobil; ker ste mi tako natančno popisali Dunaj, že kar vem, kje bom stanoval, da bom bližje vseučilišču, kamor bom hodil zajemat iz studenca učenosti.“

„Ivan, zakaj pa ne boste gospod? Prav gotovo, da sem se že veselila nove maše. Tedaj bi bila jaz vaša družica in bi vam podala šopek tako krasen, kakor ga nima z lepa novomašnik. Sedaj pa vidim da jo hočete po vsej sili — skrhati.“

„Veste gospodičina, malo nagajivi ste. Toda ne de nič. Mnogo sem se premišljal, predno sem prišel do spoznanja, da nimam poklica za vse česti vreden, pa tudi vseh težav polen duhovski stan. Ljudje vidijo samo to, da duhovniki ne stradajo pogače. Skrbij, bridkosti, zatajevanja, katero čaka duhovnika, pa jim ni mar. In ob novi maši mu res kar steljejo pot s cvetlicami, da tako rekoč neumni svet utopi in oslepi mladega vinogradnika Gospodovega, da ne vidi trnja, ki pokriva njegovo pot v življenje. In neznačajnik tisti, katerega materialna sila povleče pred žrtvenik!“

Govoril sem ji to precej ognjevit. Zato me je takoj skušala pomiriti.

„Gospod Ivan, pa niste razžaljeni?“

„Nikakor ne! Govoril sem zato bolj živo, ker se uprav domišljam sošolcev, ki ali res niso imeli pravega znanja ali pa jih je bilo sram — bedake — priznati svoj vzvišen poklic. Zato so izgovarjali svoj vstop v semenišče le potem dobičkarije in brezdelnega življenja.“

„Zato jim ni še tako hitro zameriti! Saj smo si vsi bolj ali manj podobni. Poleg tega pa pomislite, da je med pšenico tudi nekaj ljulike.

Odkrito vam povem, da ste vi tudi nekoliko prečnogledi. Samo trnje tudi ni na duhovnikovem potu. Ali si morate misliti večje veselje, kakor izvrstnega prepovednika, ljubeznjivega izpovednika —! Kaka radost mu mora vendar pojiti dušo, ko vidi poprej strte in obnemagane ovčice, kako se dvigajo, kako mirne vesti in veselega obraza zapuščajo cerkev. Kolikrat sem na Dunaju po kaki izvrstni propovedi blagrovala duhovnika in želela biti duhovnik, da bi tudi vršila tako delo blagovestnika.“

Sedaj je pa ona vskipela in krasna je bila, ko ji je rudečica oblila zdravo lice, ko je ponašala in kretala z roko, kakor bi bila na govorniškem odru. Čutil sem hitro, da sem premagan in nič kaj ji nisem mogel ugovarjati. Ko bi ne bila morda ona, ne bi bil tako naglo ugnan.

„Saj sem rekel, da je lep stan; samo poklica je treba!“

„To je istina, gospod Ivan. Če tega ne čutite, tedaj boste brez dvojbe mnogo srečnejši v svetnem poklicu. In kateri ste si izvolili?“

„Profesor bodem klasičnih jezikov pa slovenščine.“

„No kaj ne, slovenščine tudi vi ne uvrščujete med klasične jezike?“

Stavila je to vprašanje dokaj pikro. Mene je nekoliko takoj zbolelo. Pa sem se premagoval.

„Ne vem, kako mislite, gospodičina.“

„Za božjo voljo, kako mislim. Tako mislim, da ste vendar vi toliko pametni, da ne trobite celemu svetu, da je slovenski jezik najlepši, najblagoglasnejši, najstarejši in najimenitnejši. Kdo se neki briga po svetu za jezik, ki ga govori peščica Slovencev!“

Dragi Milan, to je bil udarec zame. Ko bi mi bil to rekel sovrstnik, gotovo bi se bila sprla zares. Kar je poprej pridobila pri meni, bilo je sedaj na mah vse podrto. Sam sebe sem že v duhu zasramoval, češ, pa se vnameš tako hitro za žensko, ki ti je poprej morda pripovedovala zagovor kakega duhovnika in to prodajala za svojo duhovitost. Saj me poznaš, da sem bil tako navdušen Slovenec, da mi je bil vsak, kdor ni rekel, da ljubi domovino nad vse, izdajica.

„Gospodičina,“ tako sem pričel resno, „kar ste govorili, to je nečastno, sramotno, izdajiško za slovensko dekle.“

„Nisem Slovenka, jaz sem Kranjica.“

„Dobro ; in kaj so Kranjci ? Madjari ali Tatari, Kitajci ali Nemci ? Prosim, odgovorite !“

„Naj bodo, kar hočejo. Reveži so, kar se tiče njih slovstva. Kje imajo kaj pesnikov, dram, povestij, romanov ? Morajo se priklopiti Nemcem, če ne se še izobraziti ne morejo.“

„Tako, gospodičina, vidim, da izdajate lastno kri, da zatajujete rodno nam mater. In zatajujete jo, upam, iz prevare in nevednosti. Oprostite če govorim naravnost. Slovensko slovstvo vam je španska vas, morda ker vam je deveta briga. Pozabljate, da smo Slovenci veja, neodtrgana veja velikanskega debla slovanskega. Ne veste, da ne govorim slovenski v imenu nekaj kmetov — čeprav poštenih, čvrstih in značajnih kmetov, ki stanujejo ob Adriji, Soči, Savi in Dravi, marveč, ko govorim jezik drage mi matere, govorim ga v imenu 120 milijonov Slovanov. In to, menim, da je zadosti veliko število, na katero bi bil ponosen vsak narod, tudi vam tako dragi Nemci. Rekli ste, da ne trobim v svet, kakor da je slovenski jezik najstarejši. Prav tako star je, kakor vsi drugi evropski jeziki. In staroslovenski jezik, slovo naših pradedov, je istinito klasičen. Meriti se je mogla ž njim le grščina. Sicer je pa pre-

kašal z latinščino vred, vse druge jezike devetega stoletja.“

„Gospod Ivan, vidim, da sem zadela ob napačno struno!“

„Ne, gospica! Ob to struno je treba udarjati na Slovenskem prav pogosto, in ko pride morda kedaj doba, ko bodo tudi nežne ustnice govrile lepo materinščino, ne pa brbljale poulične nemščine. In do tega mora priti. Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Kdo je bolj kriv, da ne prodira slovenščina v olikane kroge, kakor ve krasotice? Nemški govorite, nemški hočete da se vam robuje, klanja in dvorjani. In zakaj? Ker nimate toliko pridnosti, da bi se privadile gladki slovenščini. Pridnosti pa nimate ker ne ljubite naroda.“

Tine naju je v tem pazljivo poslušal. Prav pozabil je menda svojih bolečin in meni nenaavadno čvrsto dejal:

„Le daj jo, le! Tudi meni je že kljubovala ta nemškutarica.“

Povem ti, da sem na Tineta mnogo vplival o počitnicah, ter ga tudi probudil v zavednega narodnjaka. Zato sta se prepirala s sestro že v pismih pogosto radi narodnosti.

„Gospod Ivan, vi me sodite pretrdo. Da niste prej rekli, da govorim tako iz nevednosti, gotovo bi vam zamerila. Verjemite mi, sedaj sem že osmo leto na Dunaji in nisem še brala slovenske knjige. Edino oni molitvenik „Dobri pastir“ imam. Dobila sem ga kot učenka še doma v dar. Pa še tega redko rabim. Saj ga ne morem vzeti v cerkev, ker je tako kmetiški. Gospodičina Otilija bi mi ga izvila iz roke.“

„Kdo pa je ta Otilija?“ popraša Milan pripovedovalca Ivana.

„To sem ti pozabil povedati. Le prašaj, kedar kaj izpustim. Človek misli, da mora vsak to vedeti, kar ve sam.“

„Barbko so namreč vzeli kot desetletno deklico seboj neka gospoda, ki so bili v Podgorju na počitnicah. Imeli so sami hčerko Otilijo. Ta in Barbka sta se pa tako sprijaznili, da je hotela Otilija Barbko imeti pri sebi na Dunaju. In tako je res šla z njimi in je od tedaj vedna družabnica Otilijina.“

„Tako je prišla Barbka na Dunaj! No sedaj umejem! Prosim pripoveduj dalje, Ivan.“

„Dobro tedaj!“ Tako sem ji odgovoril zopet. „Nevednost in neznanje materinšične je glavni

vzrok, da mrzite slovenščino. Potemtakem vam tega ne morem šteti toliko v zlo. Vendar zdaj poznate rano, treba jo je zaceliti. Upam, da imate toliko gorenjske značajnosti, da se boste hoteli poprej prepričati, potem govoriti.“

„Hočem, gospod Ivan! In učitelj mi bo?“

„Drage volje, prevzamem jaz ta posel.“

„Srčno me bode veselilo, če bi bili zares tako prijazni!“

„Mene prav tako. Kdaj pričneva?“

„Takoj jutri! In kakov menite da bi bil načrt?“

„Najprvo vam prinesem slovenskih pesnikov, povestij, romanov, tudi dram, da se prepričate, da nismo tako revni na leposlovnem polju. Vmes vas bom poučeval slovnico. In če bije v vas slovenske srce, upam, da se vrnete na Dunaj k svoji Otiliji navdušena narodnjakinja, in ne več nemškutarica.“

„Če me prepričate, hočem biti taka. Če pa propadete . . .“

„Ne bom, gospodičina!“

Vstal sem nato, poslovil se od Tineta in od Barbke. Šel sem domov v svojo sobico. Odprl sem to in ono knjigo; pa iz vsake je gledala Barbka, zdaj smejoč se, zdaj resno mi žugajoč,

zdaj zopet kot angelj miru zroč na Tinetovo usèhlo lice. Vrgel sem potem vse knjige na mizo, vstal, odprl okno in hodil po sobi tako dolgo, da so prišli mati in me pokarali:

„Tako, ali sv. Trojico študiraš, kali? Dva-krat sem te že klicala jest, pa nič odgovora. Pojdi no, na mizi je!“

Pri mizi smo govorili o Tinetu in o Barbki. To sem hvalil, kako je modra, pa dobra, pa brhka. In oče so rekli:

„Boste videli, čeprav ji je pod slamnato streho tekla zibel, pa bo takega ženina dobila, da se mu bo pol mesta odkrivalo.“

„Ona ga bo,“ potrdijo mati. Jaz sem pa molčal, pogledal skozi okno in prašal, kako da se je tista stara sliva posušila.

III.

Kak kratko je veselih dnij število.

Prešeren.

Odslej sem bil kuhan in pečen pri Pogačarji, kakor so mi rekali mati. Naravnost niso povedali svojega mnenja, ali nekam tako je kazalo, kakor bi mi hoteli očitati, da ne hodim samo radi Tineta k sosedovim. In zares je bilo tudi mene časih srām,

ko sem premišljal sam zase to vedno vasovanje pri Tinetu — ali kakor mi je menda Amor šepetal na srce — pri Barbki. Prašal sem se pogosto: Ali bi obiskoval tako pogosto Tineta, ko bi ne bilo Barbke? Popolnoma trezno sem si hotel tolažiti vest in odgovarjal sem: Tudi. Ali srce, to čudno človeško srce, ki tako rado kljubuje razumu, dostavljalo je še hitreje: Ne, ne, nikakor ne. In ob taki priliki sem bil jezen sam nase, ter sem sklenil, da se zatajujem pred njo, kar je le mogoče. Tinetu vender drugujem, modroval sem dalje. On misli, da hodim samo za voljo njega tja, razum mi pravi, da samo radi njega moram in smem — torej kaj mi mar srčno hrepenenje. Če utriplje srce, ko sedim ob njej ter ji razlagam pesmico ali tolmačim slovnico, kaj morem zato? Krvi ne morem vstavljati, če buri in sili k srcu. Mora biti tako naravno. —

Toliko sem vendar primodroval, da sem se izredno dobro obvladal. Sicer mi je ona dajala dostikrat znake najtesnejšega prijateljstva, toda jaz sem ostal, to kar sem bil — njen prijatelj izza otročje dobe — vsaj na videz. Tako me je tudi ona bolj čislala in posebno ob knjigi me spoštovala kot zaresnega, strogega učitelja.

„Kako pa je bilo z njeno nemškutarijo“, opomni Milan, katerega je to vprašanje zanimalo. Ivan ga bi bil morda pozabil, ker je preveč govoril o svojih srčnih bojih in težavah.

„Ha, to ti je izginila kot poletna megla tamle ob Savi. Za teden dnij ti je bila vsa navdušena za mater Slavo in mnogo Prešernovih in Gregorčičevih pesnic ti je znala že iz glave. Kako je predavala „Slovo od mladosti“! Oči so ji žarele kot iskre, pa zopet plavale kakor odsvit krasnih zvezd v kalni reki. Rudečica je polivala njeno lice. In ko je izustila zadnjo vrstico:

— — po tvoji temni zarji

Srce zdih'valo bo mi, Bog te obvarji!

dvignile so se ji prsi, kakor ob najbridkejšem vzdihu, oko ji je zrlo v višek, kakor bi gledala trnjevo prihodnost, in z roko je zganila, kot da daje slovo nepozabni sreči.

Molčali smo vsi, ki smo bili v sobi nekaj časa. Videl sem, kako je Tinetu pridrsela solza na blazino. On je pač največ čutil ob tej pesmi. Saj se je poslavljal od mladosti — od nade-polnega življenja — in stal z jedno nogo že v grobu. Kaj bi bil tedaj revež počel, če ne bi bil imel neprecenljive tolažbe v svojem Odrešeniku,

katerega je prejel do tedaj že trikrat na bolniški postelji. Obupati bi bil moral in od bolesi bi bil kričal, misleč, da je vse pri kraju, ko mu zapoje zvonovi mrtvaško pesen. Tako pa je za nekaj trenutkov namignil meni, da sem mu bral iz duhovne knjige tolažilnih besedij. In precej se mu je vedrilo lice in srce mu ni zdihovalo v obupu po izgubljeni cvetni dobi, marveč upalo je še boljše vigredi v boljšem svetu.

Tako je potekal dan za dnevom. Časih je bilo bolniku tako hudo, da smo čuli v pozno noč ob njegovi postelji, misleč, zdaj pa zdaj bode ugasnil, a odleglo mu je in zopet je ložje trpel.

V tem se je pa približal določeni dan mojega odhoda. Obljubil sem namreč svojemu strijcu v Istri, da pridem začetkom avgusta k njemu. Kaj sem hotel? Doma so mi prigovarjali, naj grem, češ, da je prišlo pismo od strijca, da me za gotovo pričakuje. Posebno so me silili mati. Vedeli so dobro zakaj. Materino oko vidi več, kakor bi kdo mislil. Trdili so, da Tine ne bo umrl tako naglo, da sem že zadostil prijateljski ljubezni, pa da lahko pridem k pogrebu, če bi se mej tem primerila smrt.

Odleglo je tačas tudi Tinetu prav nenavadno, da smo vendar pričeli nekoliko upati da še ozdravi. Tudi sam mi je dovolil, naj le grem k strijcu, pa naj se kmalo vrnem. Zato mi ni kazalo ugovarjati. Sklenil sem, da se od Tineta poslovim kar najpresrčneje, od Barbke pa kar bo mogoče mrzlo. Ni vredno, da bi mešal deklici in sebi glavo; vedno sem se norčeval iz tovarišev, ki so tuhtali srčne bolezni, v šoli pa nazadovali, in zdaj naj bi bil sam tak? Ne Ivan, bodi mož! In še danes se čudim, da sem izvel ta načrt.

S Tinetom sva se dolgo poslavljal. Silno težko je bilo obema. Večkrat mi je ponovil besede: „Ivan, vesel le bodi, vesel. Samo glej, da se ne boš kdaj kesal, ko prideš na moje mesto!“ Ko bi ga bil slušal! — —

Barbko sem srečal v veži. Hladno sem ji segel v roko: „Z Bogom, gospodičina! Srečno zdrávite Tineta, dokler se ne vrnem!“

Pa sem šel. Čutil sem, da mi je hotela nekaj reči, toda beseda ji je zastala v grlu.

Ko sem šel na kolodvor, srečam Lucijana Dürremanna. Bil je neki Dunajčan, pravcati pustolov. Prišel je že tretje leto v naše selo na počitnice. Ne vem, kaj ga je prinašalo prav za

prav k nam. Ljudje — pravili so mu Durman — ga niso kaj čestili. Zakaj zabavljaj je mnogo, plačeval pa slabo. Posebno na piki so ga imeli fantje. Kajti po noči ni navadno znal domov. Zato so mu jih pa večkrat nametali na grešna pleča, da je časih ves obvezan hodil in preklinjal kranjske surovince. Tudi s Tinetom sta si kazala roge. Spoznal sem to, ko sem bil nekoč pri Pogačarju. Tedaj pride prav pod okni — mala steza je vodila čez vrt — Durman. Tine ga zagleda. Ne veš, kako ti je to namrdnil obraz ter ga skril v blazino. Nekaj je potem zamrmral, česar ga nisem razumel. Povedati mi pa tudi ni hotel, kaj da mu je.

Ta me je torej takrat srečal. Najraje bi se mu bil ognil; pa ni bilo mogoče. Priskuten mi je bil ta človek tako, da bi bil rajši občeval s zadnjim hlapcem, kakor s tem nadutim in puhlim velikomeščanom. Vsak stavek je pričel „Veš na Dunaju“. Samo Dunaj, ali prav za prav dunajske lahkoživke in beznice so mu rojile po glavi. Hotel je pač pri nas tudi uvesti take plemenite navade; zato je lazil posebno za menoj, da bi mu bil angelj varuh pred bukovimi poleni. Jaz sem se mu pa umikal in nalašč ščuval fante, da so mu

s težkimi rokami in trdimi krepelci zatrjevali, da ne marajo dunajske olike, marveč da se drže trdno starih gorenjskih šeg.

Praša me, ko se snideva, kam grem.

„Potujem v Istro,“ odvrnem kratko in hočem dalje.

„Tako! To je zelo fino, gospod Podgorec, ker se še ne poslovite ne? Ali ste vi za vseučilišnika? Veste na Dunaju . . .“

„Komur se poznajo na čelu pečati bukovih polen, tisti me ne bo učil lepega vedenja.“

Imel je uprav takrat prilepljen velik kos angleškega obliža na sencu.

Ti ne veš, kako sem ga razdražil s tem poklonom. Kot bi dregnil v sršenovo gnezdo, tako so frčale zabavljice na me in na vse Slovence. Jaz sem se pa podvizal, da sem preje odpetal neslancu. — — —

Prišel sem v Istro. Strijc me je že zelo težko pričakoval. Vsa njegova družina se je prav tako veselila mojega prihoda. Imeli so načrte za izlete in zabave. In zares smo pričeli takoj drugi dan. Prvi izlet je bil po železnici v Divačo in od tod v Škocijansko jamo. Tedaj ni bilo še

toliko potov, kakor zdaj, vendar se je prišlo že prav do dna.

Krasna, divje romantična ti je ta jama, moraš si jo ogledati!

Drugič smo se peljali v Trst, potem v Pulj; nato smo napravili domačo zabavo; kar upijaniti so me hoteli samega veselja. Toda vse zastonj. Gledal sem kraje, gledal bojne ladije, palače, morje, gledal, gledal, pa skoro nič videl. Vedno sem bil doma v Podgorju; nekaj me je grizlo, da vendar ni bilo prav, ker sem se takó mrzlo poslovil od Barbke. Saj ona gotovo ni mislila nič hudega, če je bila nekoliko bolj domača z menoj. Saj je tako poštena, nedolžna in nepokvarjena. Zdaj pa sirota misli in misli, kaj da bi se mi zamerila. Morebiti se ji celo zdi, da sem nalašč šel stran, ker me je razžalila.

Take misli so se mi pletle po glavi noč in dan. Na videz sem se še nekoliko veselil. Pil sem mnogo, da bi bil udušil te bolestne čute. Toda vse je bilo zastonj. Še vino se me ni pri-jelo za zlomka ne. Hotel sem ji že pisati. A toliko sem bil vendar moški, da tega nisem storil. Čakal sem le brzojava, ki me pozove domov. Pomisli, kako človeka popari plamen lju-

bezni — ali bolje strasti. Kaj bi mi bil naznanil brzoglav? Drugega gotovo ne, kot smrt prijateljevo. In glej taka bridka izguba naj bi bila zbegani moji duši lek! Zgrozil sem se ob tej misli, ko sem nekoč mogel pametno misliti. In pomaglo mi je to. A komaj sem se pričel bati bridke vesti, že je prišla. Ena sama besedica je bila zapisana: „Umrli“; a bila je mnogoslovna dovolj, da sem jokal — kot dete. Strijcu sem že prej povedal, česa pričakujem. Zato mi ni hotel braniti, ko sem takoj odpotoval. Naročal mi je samo, da naj se po pogrebu vrnem k njemu, lažje bom z doma pozabil in prebolel prijateljevo izgubo.

Zdravo Marijo je zvonilo, ko sem prišel v Podgorje. Pot me je vedla mimo pokopališča. Pogledal sem čez zid, da bi videl hladno posteljo, kjer bo počival moj prijatelj, počival gotovo sladkeje, kot na gorki in mehki bolniški postelji. V dušo mi je legla taka čudna tema, da sam nisem razumel, kaj bi pomenila. Neka bol mi je stiskala serce in gnev do vsega sveta se me je polotil. Ko bi bile tedaj v pokopališkem zidu vrata v najstrožjo in najbolj skrito samostansko samoto, gotovo bi bil šel skozi nje.

Zrl sem v take misli vtopljen na pokopališče, toda novo izkopane jame nisem vzrl. Ali nekaj drugega je bilo. Tam pod vrbo žalujko je stalo nekaj črnega. Bilo je toliko mračno, da nisem mogel prav razločiti, kaj da je. Tudi veje vrbine so segale skoro do tal. Malo zagomazelo mi je po udih. Pa kmalu sem strah premagal in srčan stopil na pokopališče. Oprezno sem se bližal vrbi. Pod njo na novo ogrebana gomila, ob njej črno odeta ženska, naslonjena ob vrbino deblo. Z belo ruto zakriva obraz in po malo se čuje vzdihanje kakor zadušenega joku. Nisem vedel, čegav grob da je, nisem poznal ženske; a nekaj mi je reklo: Barbka joče ob Tinetovem grobu. In ponovil sem nehote notranji glas tako, da sta se čuli imeni Tine in Barbka. Ženska je to slišala. Odmaknila je roki z lic in plašno pogledala. Tedaj sem stopil bliže in — bila je Barbka. Ko me zagleda, zajoka na ves glas. Stopil sem k njej, da bi jo tolažil. Revež, sam sem najbolj potreboval tolažbe. Nekaj besedij sem pač pretrgano izustil, potem sem se naslonil ob železni križ in še jaz jokalo.

Precej dolgo sva ihtela tako vsak zase. Ko sem se nekoliko izjokal, pa mi je čudovito od-

leglo. Vsa tesnoba je izginila in stopil sem k Barbki, prijel jo na lahko za roko in rekel:

„Nikar ne jokajte, saj je v nebesih. Zadosti se je pokoril trpeč tolike bolečine. Pojdiva domov, hladno postaja.“

„Ah, kako nebi jokala. Ni ga več, Ivan, ni ga več edinega brata. Ne veste, koliko trpim.“

„Tudi jaz trpim gospodičina; zakaj ljubil sem ga bolj, kot rodnega brata. A tolaži me zavest, da se mu godi bolje kot meni. In privoščim mu.“

„O vi imate še brata in sestro. Jaz nimam nikogar, da bi mu mogla tako razkriti srce, kakor sem je Tinetu. Kako mi je vselej odleglo, če sem mu potožila bridkosti. In zdaj sem sama; o Bog!“

„Nikar ne obupajte! Dobili boste brez dvoma prijateljico ali prijatelja, ki vam sicer ne bo po krvi brat, pač pa po duhu in srcu. Morda ga že celo imate, ki bi vam nadomeščal brata, kateremu bi prav tako lahko zaupali najgloblje srčne skrivnosti, kot rajniku.“

„Morda ga imam, pravite? Ne verjamem.“

„In če bi vam pobratim Tinetov ponudil bratsko srce, katerega polovico bi rekel hrani ta gruda, ali bi potem mogli verjeti?“

Mučen molk je sledil na to vprašanje. Objokane oči je vprla vame, v katerih je bilo brati še vedno — ne verjamem. Počasi pa se je pretil ta kalni dvom v hrepeneče upanje. Podala mi je roko in boječe prašala:

„Ivan, ali mi bodeš zares brat?“

„Verjemi, draga moja! Častno besedo ti dajem, da hočem nadomestovati, kolikor bom pač nadomestovati mogel brata, ki spi v prezgodnjem grobu. Slovesno ti obljubljam ob tej obema sveti gomili, da ne bom nikdar kršil svete bratimske vezi!“

„Nebo naj te čuje!“ In podala sva si roki ter šla nemo s pokopališča — nemo do doma.

„Kako pa to, da si zamudil pogreb? Ali so ti prepozno javili, kali?“ poizveduje Milan od pripovedovalca.

„Javili? Ko bi Barbke ne bilo, še zvedel ne bi bil ničesar. Pri Pogačarjevih so bili vsi tako zbegani, da ni mislil nihče na to. Naši pa menda nalašč niso hoteli naznanjati. Ker me ni bilo niti prvi, niti drugi dan, ko je Tine ležal na mrtvaškem odru, brzojavila je Barbka skrivaj. Čutila je ona pač taisto nagnjenje do mene, kakor jaz do nje. Zato se ni mogla premagati

in je storila to predrznost, kakor mi je sama pozneje pripovedovala.“

Po Tinetovi smrti je bilo zelo žalostno, pusto in prazno v Podgorju. Pogačarjevi se niso mogli utolažiti. Oče je tarnal — kaj ne bi, jedinec je bil Tine — in pravil, da bi bil raje do tal pogorel, kot pa izgubil sina. „Hudo, hudo sem se moral zameriti Bogu, da me je tako udaril. Toliko vendar nisem zaslužil, čeprav sem velik grešnik. O Bog, poklical bi bil raje mene pred sodni stol, in pustil, da bi bilo živelo mlado življenje.“ Tako je tožil Pogačar ves zdvojen in postopal po sobi, kakor bi ne vedel, kje se ga drži glava.

Barbka pa mu je ugovarjala: „Oče, nikar se ne jezite na Boga. Kar Bog stori, vse prav stori. Saj je Tine umrl tako lepo spravljen z Bogom; silne bolečine je voljno prenašal in s tem morda popolnoma zadostil za grehe. In zdaj se gotovo veseli v nebesih in hvali neskončno modrost Božjo. Vi ga pa s tem niste izgubili. Priprošnjika imate v nebesih, ki vam bo pomagal, da lažje pridete tja gori, kamor smo namenjeni vsi. In če je Tine dosegel ta svoj namen, dosegel je sploh vse, kar človek more doseči!“

S sočutjem je poslušal čvrst možak hčerine besede. Gledal je skozi okno proti pokopališču, in večkrat mu je šinil pogled proti nebu. In ko je Barbka končala, potegnil je s hodničnim rokavom preko čela, kakor bi si popravljajal lase, pa si je bržkone otrl solzo, kesanja ali žalosti, kdo ve.

Mati je hitro pritrdila hčerinemu svarilu in karala svojega moža:

„Balant, da moreš tak biti! Otroci, lej, te morajo poučevati, ker jim sam ne svetiš z dobrim vzgledom, in jim ne!“

Več mu ni mogla reči. Zapazila je pač, da je možu žal, in dobro je tudi vedela, da ni napačen kristijan. Zato je umolknila, in molčali so vsi, dokler se niso počasi izmotali iz hiše.

Od tedaj sva z Barbko sicer dokaj občevala, pa toliko ne, kot poprej. Ni, da bi se po nepotrebnem dajala ljudem v zobe, tako sva mislila oba in se strogo izogibala sestankov, ob katerih bi bila sama. Skrbela sva — nekoliko so tudi drugi skrbeli — da nas je bilo vedno kaj več v družbi. Midva sva bila zadovoljna, da sva lahko govorila drug z drugim pa tako, da niso mogle stare ženice gibati jezikov.

Dogovorila sva se, da jo na Dunaju večkrat obiščem, in da mi Barbka preskrbi stanovanje. Pravila je, kako me bo Otilija vesela, ker bova imeli vsaj spremljevalca, da ne bo treba vedno nadlegovati bolehnega očeta, kedar bi šli radi pogledat kako znamenitost.

Tako sva kovala načrte in zidala bele gradove v oblake.

Ali v tem pride z Dunaja pismo od Otilije. Predno ga je Barbka odprla, že je rekla: „Gotovo bom morala nazaj!“

Oče so pa pristavili: „Kaj, morala! Kdo te bo moral? Doma bodi, doma. Saj si bila dosti dolgo pri njej!“

V tem so begale Barbkine oči po belem listu, in brati je bilo z obraza, da ni kaj veselo poročilo.

„No, kaj ti piše?“ pobarajo mati.

„Selili se bomo. Oče so šli v pokoj in kupili v Gorici malo vilo. Zdaj gremo pa vsi tja. Jutri moram že odriniti na Dunaj, da bom pomagala pospravljati v zaboje.“

„Saj bo v Gorici še prijetnejše! Tje te pa pridem obiskat. Na sv. Goro poromam, pa se bova videli. Lej, lej, to mi je pa všeč!“

Tako so besedovali mati, in oče so tehtno prikimavali; svojega prejšnjega nasyeta, da bi Barbka ostala doma, so menda pozabili.

Ne tako pa Barbka. Bridko jo je zadela ta novica; kakor bi bila neusmiljena Sojenica prerezala nit veselja, tako se ji je zdelo. Izgovarjajoč se, da gre k Podgorčevim pravit to novico, pridehtela je k nam — ali boljše k meni. Stisnila mi je Otilijino pismo v roko in šla v kuhinjo k materi pravit, da se preseli v solnčno Gorico, da bo videla kraje, katere tako lepo opeva njen ljubljeneec, slovenski slavček — Gregorčič.

„Tale naš pa tudi vsakega bega s tistimi pesnimi. Nikar mu ne verjemi vsega. Misli, če sam vedno buri v te knjige, da se drugim tudi poljubi!“

Pa to so menda mati rekli le zato, da so prikrili veselje, katero jim je napravila ta novica. Težak kamen se jim je odvalil od srca, in zvečer sem slišal v svojo sobico, ko so pravili očetu: „To je prav, da pojde ta nastava z Dunaja! Nič bi se ne bil učil tale naš!“

V tem, ko sta govorili mati in Barbka, prebral sem pismo. Tudi mene je čudno zadelo to Zaroka o polnoči.

poročilo. Bilo mi je prav tako, kakor umeteljniku, ki je skoro že izyršil svoj umotvor s čopičem ter se nasladival ob krasnem proizvodu, pa mu najedenkrat zlobna roka počrni lepo sliko. Dunaj je izgubil hipoma vsó mikavnost, in tako se mi je zdelo, kakor bi bile ostale zame samo debele, suhoparne knjige.

Barbka je prišla iz kuhinje. Vrnil sem ji pismo. Rekla nisva ničesar; samo pogledala sva se, in pogled je izražal vse. Ona je potem nadaljevala pogovor:

„Poglej Ivan, sedaj se ti ne bo treba bati, da bi postala nemškutarica. Le glej, da se tebi kaj ne primeri na Dunaju! Potem bova pa midva hrstela!“ In požugala mi je poredno s prstom.

„Menda ne bo treba! Prej bo tekla Sava nazaj, kakor da bom zatajil svoj jezik.“ Zasukal sem se ter šel iz veže na vrt. Umela je, kaj pomeni to dejanje. Kramljala je še nekoliko z materjo, potem pa prihitela k meni v hladnico. Tamkaj sva se poslovila in drug drugemu obetala, da si bova pogosto dopisovala. Ločila sva se; kako pa nama je bilo pri sreči, to ve tisti, kdor je skušal. In blagor mladeniču, ki ne zabrede v take reve, kakor poje Prešeren.

Drugi dan je odšla. Jaz sem ostal potem doma še cel mesec, ki se mi je zdel dolg, kakor sama večnost. Kadar sem bil najbolj čmeren in se nisem mogel razvedriti ob knjigi, šel sem v gostilno poiskat Durmana, da sva se prav pošteno oštevala in prepirala. Po celem selu so govorili, da se Podgorčev in Durman tako gledata, kot pasji dnovi na prätiki, kadar je posebno viharo leto.

Slednjič je vendar odvel še mene črni konj proti mestu učenosti in — norosti.

IV.

Mark Antonov glas je ukazaval polovici zemlje.
Ni ga Cezar — v grob je njega položilo — žensko lice.

Lerstik.

Prve dni se mi je godilo dobro na Dunaju. Precej petičen sem prišel tja; če ima pa človek denar, živi posebno v mestu kaj lepo. Hotel sem najprvo ogledati nekoliko zanimivosti. Dobil sem hitro prijateljev, posebno „starih hiš“, ki so mi drage volje drugarili in me vodili po mestu, posebno še, ker so videli, da mi gre dosti rad denar izpod palca, kadar je treba brsniti za „štefan“ piva. Da me je vleklo najprej na vseučilišče, to je pač umevno. A čudil sem se, ker sem dobil tamkaj že svoje ime zapisano na črni

deski. Čakalo me je pismo. Brzo je odprem — bilo je Barbkino. Pisala je, kako da ji je dolgčas, pa da domov ni marala pisati, da bi nama kdo ne podtikal kaj napačnega. Popisovala je dalje novo stanovanje. ljudstvo, pa posebno povdarjala, da Otilijo uči slovenski. Celo pismo je bilo zelo priprosto, nedolžno, pa vendar duhovito. Slovenščina je bila lepa. Videti je bilo, da ni pisala lista na prvo roko, marveč da ga je skrbno pilila.

Meni se je menda kar samo smejalo, ko sem bral prvi njen list. Zakaj moj tovariš me je podražil:

„Ho-ho! Saj si še le prišel! Presneto ji je dolgčas, kaj?“

In jaz sem kar pritrdil, nepoznavši še muh „starih hiš“.

„Koliko tisoč ima?“ prašal me je dalje.

To me je osupnilo. Odgovoril sem mu pikro:

„Kaj me brigajo njeni tisoči! Ona mi je verna posestrima, in jaz ji bodem zvest pobratim. In če bi bila nevesta, tedaj bi ne jemal tisočev, ampak njo!“

„Hahaha!“ zakrohoče se mi porogljivo moj spremljevalec. „Vidi se ti, da si upravkar za-

pustil klopi, kjer dečki sedevajo. Čakaj, bomo te že izpametovali.“

Odgovoril bi mu bil, pa je uprav prišlo nekaj Slovencev v avlo, in tem me je moj spremljevalec predstavil. Toda čeprav mu nisem odgovoril, sklenil sem za trdno, da me „stare hiše“ ne bodo izpreobračale.

Ko sem vtikal pismo v zavitek, čutil sem, da je v njem še nekaj. Bil je mal listič, zapečaten, in na njem je bilo zapisano: „Tole mi je dal Tine. Rekel pa je, da nikar ne odpri takoj, marveč počakaj — vsaj eno leto.“ Radoveden sem bil, kaj bi vendar bilo tako skrivnostnega. Saj med nama vendar ni bilo nikdar nobene tajnosti. In zdaj mi pa po smrti ne zaupa. Najraje bi bil takoj listek odpečatil. Toda zdelo se mi je, da je to slovesna Tinetova poslednja želja. Nisem mu hotel odreči prošnje in tako krušiti vezi ljubezni, ki me je vezala z njim tako dolgo in katera je oživela v zvezi z Barbko k pre-rojenemu življenju. V taknil semdrobno pisemce v listnico in doma sem tisti predalček zaklejl, da bi me ne premotila kdaj izkušnjaya in da bi ne odprl prezgodaj izročene mi skrivnosti. —

Tako sem ogledal Dunaj, vpisal se na vseučilišče in tudi posušil skoro popolnoma svoje žepe. Zato sem pa posihmal tičal bolj v svoji sobici, pridno študiral in bral klasike. Toda časih sem pa tudi po celo uro slonel na stolu in gledal v strop, kot božji volek iz trave. Premišljal sem znanice, katerih sem imel naekrat v izobilju. Premišljal sem in tako premislil, da jih je le malo vrednih, značajnih mladeničev, kateri se ne upognejo zapeljivostim, marveč režejo valovje življenja tako, da se jim ne zvrsti nikdar v glavi in da se potem omotični ne pogreznejo v morje slasti in vživanja. Pa čudil se jim nisem. Saj jih mnogo skoro zdvoji ob svojem bivanju, in mnogim se zopet zblede vsled izobilja. Tako ginejo vzori, vera peša in nazadnje so vsi v istem brezdnu. Tudi meni bi se ne bilo morda od začetka boljše godilo; zakaj bil sem še zelo neizkušen in nisem vedel, kaj se pravi boriti se sam seboj. Ali ob takih prilikah mi je prišel na um Tine na smrtni postelji in njegov duh — tako se mi je zdelo — mi je šepetal in žugal zajedno: „Ivan bodi vesel! Samo glej, da se ne boš kesal na smrtni postelji!“ In kmalu se je pretil grozeč duh v angelja miru in bele nedolžnosti. Bil je to Barbkin genij.

Mislil sem, kaj ko bi ona zvedela kaj takega o meni, ona, ki še ne misli ne, da bi bilo kaj takega mogoče. In vselej sem se zganil ob takih mislih in vselej tudi odločno zmagal.

Tako so mi potekali dnevi še dosti hitro. Hodil sem samo v „Slovenijo“. Tamkaj smo z nekaterimi zares vrlimi mladeniči razdrli marsikako pametno, ter res vsi goreli za domovino. Mnogo jih že zdaj deluje po vsih kotih Slovenske zemlje, in lahko rečem, da so Slovencem v prid in ponos.

Počasi je pa začela meni trda presti. Nekaj sem porabil za knjige, nekaj se je omelo tu in tam in če prav sem živel zelo skromno, vendar sem zadnjih deset dnij v mesecu prav pošteno stradal. Treba je bilo torej skrbeti, kako bi se prišlo do malega zaslužka.

Neko popoldne sem se sprehajal po Praterju. Malo mrzlo je bilo in šetalcev je pogrešal kraj, na katerem se navadno vse tare ljudstva. Korakal sem počasi ter uprav razmišljal, kako in kje bi se dalo uloviti kaj novcev. Kdor ima znance in dobra priporočila, temu je pač lahko. A jaz vsega tega nisem imel. Spomnil sem se pa ob tej priliki Barbke in Otilije ter sem mislil tako, da bi te dve morda vedeli za kako družino, kjer

bi lahko poučeval deco. Sklenil sem torej pisati Barbki ter jo prositi svêta. Ali prav tedaj se pritaklja meni pod noge ženski slamnik. — Brila je namreč precejšnja sapa. Pogledam, od kod bi ga prineslo in zazrem takoj nekaj korakov za seboj mlado gospo, ki je ukazovala svojemu sinčku Maksu, naj skoči po slamnik. Hitro se pripognem, poberem pokrivalo in ga prijazno podam gospej. Nato sem mislil zopet iti svojo pot. Toda gospa se mi prične zahvaljevati in bila je tako prijazna, da sem se kar naenkrat zapletel z njo v pogovor. To je sploh navada Dunajčanov, da so zelo priljudni, da mnogo govoré — posebno še ženske. Da ni imela gospa pri sebi dečka-sina, tedaj bi se bila meni zdela taka prijaznost zelo dvomljiva. Tako sem pa šel ob njej nič hudega sluteč ter se prav dobro zabaval. Nazadnje sya prišla do tega, da sem ji vse povedal, kako se mi godi, da iščem, kje bi poučeval in da sem uprav tedaj, ko je prinesel veter slamnik, razmišljeval, kje bi dobil nekoliko zaslužka.

„Izvrstno!“ pripomni gospa. „Jaz pa iščem svojemu Maksu domačega učitelja. Pri meni imate stanovanje in hrano, če hočete prevzeti

ta posel. Če pa raje stanujete drugodi, tedaj vam plačam ure!“

Kdo bi bil srečnejši, kakor jaz? Kar izrazov mi je nedostajalo, kako bi se bil dostojno priporočil gospé. Pogodba je bila takoj sprejeta. Povedala mi je, da je vdova, pa da sedaj ji je edina skrb za svojega Maksa — pravi odsev pokojnega soproga, katerega je tako silno ljubila. — Ko sem ji povedal, da sem Kranjec, izrazila je zopet svoje veselje, češ, da ji je prav od teh pripovedoval mož, kako so nepokvarjeni in dobri, in da ne more biti srečnejša, kakor če dobi odgojitelja svojemu sinu Kranjca. Dala mi je ob slovesu vizitnico, na kateri je bilo brati: Mary Vogel ob Ringu št. 10.

Ker je bilo uprav konec meseca, preselil sem se za teden dnij že v novo stanovanje. To je bila izpremembra, dragi moj! Tečna hrana, lepa sobica pa še malo dela z dečkom. Zakaj Maks je bil poslušen in blag otrok, pa tudi nadarjen je bil. Gospa je bila pa tudi zelo prijazna. Učila me je celo najstrožjega lepega vedenja. Zakaj zapazila je takoj, da nimam še tiste gladkosti in gibčnosti, ki pristuje salonu, če prav nisem Bog vé kako neokreten. Jaz sem ji bil

hvaležen zato, in če se je časih celo poredno norčevala iz mene, potrpel sem in ji mesto osornega odgovora rajši kazal veselo lice.

Pisal sem tudi Barbki, kako ugodno da živim. Ta mi je častitala, vendar pa konec pisma pristavila: „Pameten mislim da si dovolj.“ Tedaj nisem prav umel, kaj je hotela reči. Tolmačil sem si tako, da je gotovo nekoliko ljubo-sumna in nevošljiva mladi vdovi, ker bivam tako blizu nje, ona, Barbka, pa je tako daleč. In še dobro se mi je zdelo, da jo je nekoliko jezilo. V svoji hudomušnosti sem sklenil, da ji v bodočem pismu nalašč prav veliko povem o „mladi vdovi.“

Toda tako daleč ni prišlo — pač pa dalje. Nekoč mi prinese pismonoša priporočeno pismo. Sedeli smo uprav pri južini. Hitro odprem pismo. — Poznal sem, da mi piše Barbka. — Tedaj pa pade iz njega fotografija in zdrsne na tla. Gospa zagledavši podobo se hitro sklone ter mi jo utihotapi.

„Haló, hahá, zdaj vas imam, gospod Ivan! No, no, dober okus imate! Ljubka stvarica to. Samo Kranjica je, kaj ne? Dunajčanka bi ne držala nobena tako okorno desne roke.“

Mene je zbodla ta opazka in odgovoril sem dokaj resno:

„Pri nas ne sodimo deklet po tem, kako gracijozno da katera drži belo ročico, marveč po tem, kako imajo glavo in srce“.

„Oprostite, gospod profesor, ker sem vás žalila. Vém, da ne smem grajati ljubice!“

To je zopet govorila tako pereče, da sem se ugriznil v ustnico, sicer bi bil odgovoril gotovo prerezko.

„Oprostite milostljiva, da poprayim izraz. To ni ljubica, to mi je posestrima!“

„To je pač vse jednô, ali pravite sladkorju tako ali tako; sladak je pa vendarle. In to je njegov namen, da oslaja. Tako je tudi s takimi neizkušenimi mladeniči. Ti imajo prijateljice, znanke, posestrime — a na vse zadnje je vendar le jeden pravi izraz — namreč ljubice. Pa recite, če ni res?“

„Gospa, odločno zanikam, v kolikor skušam sam! Da bi mi bila Barbka gola igraca, s katero bi si oslajal življenje, kamor je bržkone cikala vaša primera, tega ne morem nikdar pritrditi“.

„Morda pa že mislite celo na ženitev in se torej ne igrate, marveč resno bavite s to zadevo?“

„Tudi tega ne. Ona je meni sestra, jaz pa njej brat, nič več in nič manj!“

„Gospod Ivan, saj ste vendar modroslovec! Zdaj se pa take iznebite! Vsaka stvar ima vendarle kakov namen. In če je brez namena, tedaj je nepotrebna. Vaše pobratimstvo, da rabim tak izraz, je popolnoma brez namena. Ne oslajate se ne ž njim, na zakon tudi ne mislite — torej je tudi nesmisel. In nesmiselno ravnanje ne pristuje modroslovcu. Jeli da ne, gospod modroslovec?“

Za nekaj hipov sem kar obmolknil. Tako sem bil presenečen. Zakaj ti ne moreš verjeti, kaj je taka ženska. Vsako stvar zna porabiti zase, da lažje zmaga. Govori ti pesniški ocvetličen jezik, navaja izreke pisateljev, celo s Platonom se je nekoč hotela postavljati, kreta, giblje, povdarja, pogleduje in nasmiha se tako, da gorje neizkušenemu mladeniču, če ji pride v pest. Mora pasti.

„Tako brezsmotreno pa vendar ni najino prijateljstvo, kakor dokazujete“. Tako sem ji

skušal ugovarjati. „Njej je umrl brat — moj zvesti prijatelj in tedaj sem prevzel jaz njegovo mesto. Prej je njemu tožila srčne boli, njemu zaupavala svojo težkoče, zdaj jih pa bode meni. In ker je človek družno bitje, potrebuje nekoga, da se opira obenj; to potrebo pa čuti gotovo prav posebno Barbka, ker je od nekdanj tega navajena!“

„To je zelo poetično, toda ni praktično. Verjemite mi, da imam več izkušnje kot ona gospica in kot vi. Kaj je tako prijateljstvo? Oba mislita, da je nekaj posebno lepega in dobrega v tem, da si vsestranski dokazujeta, kako se imata rada. Če jih pa prašaš, kaj da je tisto dobro, molčala bosta oba, ker nihče ne ve in ker vedeti ne more; zakaj ni družega kot sama poželjiva zaslepelost. In ta neizrečna želja nikdar ne poleže. Reveža vedno teži nezaupnost, ljubosumje in notranji nemir. Tako živita oba — in trpita oba. Mladenič je nesposoben za delo — posebno za duševno, dekle pa prav tako. Ali nisem resnice govorila, povejte?“

Moj duh je sledil pripovedovanje gospejino, in zajedno sem se spominjal trenutka, ko sem se prvič vrnil od nje, prizora ob Tinetovem

grobu in slovesa v hladnici — potem pa tistega dolgega meseca po njenem odhodu. Vse je pričalo da ima gospa prav. Toda odgovoril sem dvomljivo:

„Ne vem, kako bi rekel.“

„Ne veste? Jaz pa vem, ker vam odgovor berem na licu. Glejte, odkrito vam povem, da sem že več takih razdružila; a ni bil nehvaležen še nihče. Zatorej slušajte moj nasvet, če ljubite svojo in njeno srečo. Kaj ne, da je dekletce nekako vaše starosti?“

Pritrdim.

„Ali je zelo olikano?“

„Še dosti, kakor gre za seljanko!“

„Za seljanko torej, ne pa za soprogo profesorjevo. Vzemiva torej, da bi ona čakala toliko časa, da bi bili vi profesor. Ali bi jo tedaj povedli pred altar? Morda mislite zdaj, da bi jo. Toda jaz pravim, nikdar ne.“

„Na to nisem nikoli resno mislil.“

„Dobro. Vi bi potemtakem ne bili na izgubi, če bi prav gojili to vez še dalje. Toda kaj pa z njo. Ona vas ljubi, to je brezdvombeno. Vi ste njen vzor. Zato pa ne bo dobila moškega, ki bi ji ugajal. Primerjala ga bo z vami;

zastonj bo vsako prizadevanje. Imel bo po sto napak, samo vi boste angelček. In tako lahko deklica odbije najboljše in najvrednejše snubače vedno misleč na vas in nazadnje ostane na cedilu in bo nesrečna celo življenje. In kdo bo tega kriv? Odgovora menda ne potrebujete, daje vam ga razum.“

„To bi se utegnilo zgoditi, gospa. Zakaj vem, da me ima silno rada. Pa kako preprečiti to ljubezen.“

„To je moja skrb, gospod Ivan. Svetujem vam, da bode prav. Veseli me, da imate toliko značajnosti in da se daste voditi razumu, ne pa srcu. Torej živeli!“

In trčila sva s kozarci in ob tem so se ujele najine oči. Gledala me je tako, kakor bi hotela prodreti na dno moje duše. Bil je ta pogled zajedno tako ljubeznjiv, kot bi me gledala sama bóžica ljubavi, pa tako resen, kot bi me svarila skrbna mati. Čutil sem, da sem zardel; oči sem pobesil ter izpil kupo do dna.

Nato smo vstali. Poljubil sem ji roko, katero mi je nenavadno stisnila, potem pa rekla: „Mislite nekoliko, kaj vam je svetovala izkušena prijateljica!“

Nepotrebno mi je bilo to naročati. Zakaj misli so mi rojile po glavi, da sem čutil, kako vre kri proti sčencama. Legel sem na divan, pa zopet skočil kvišku in hodil po sobi. Boril sem boj z najblažjim čustvom, z vzorno ljubeznijo — s prvo, mladoljubavjo, katero sem hotel za-
dušiti. Neznosno mi je bilo v sobi. Hotel sem zraka in bežal iz mesta. Ali prav tako hitro sem se zopet vrnil in sklenil, da razmišljam popolnoma stvarno celo razmerje med seboj in Barbko. Premagoval sem se in prišel do zaključka, da Barbka ne bi mogla biti moja nevesta, sicer pa da je zveza neosnovana in za njo pogubonosna. Torej veljaj nasvet gospejin, da se zveza poruši.

Drugi dan pri zajutрку gospa kar nič ni hotela omeniti o prejšnem pogovoru. Bila je popolnoma hladnokrvna in me prašala, koliko ur da ostanem na vseučilišču.

„Danes ne pojdem k predavanju,“ odgovoril sem ji. „Prosil bi gospo, da bi izvolili povedati, kako se izpelje sinočni nasvèt. Sklenil sem, da obveljaj.“

„Sklenili ste že odločno?“

„Odločno, gospa!“

„Ali ste se do dobra premislili? Zakaj tega je potreba, da ne bi kedaj meni očitali, češ da sem kriva vaše nesreče!“

„Nikdar vam ne bom tega očital, gospa. Če sva pa drug za drugega odmenjena, tedaj je še vedno čas, da se snideva, in ljubezen bo tedaj vsplamtela le z večjim žarom!“

„Dobro ste odgovorili! Če vaju usoda hoče združiti, združila vaju bo, naj bi bila vsak na drugem koncu zemlje. Ker pa tega ne vemo, ni nam dovoljeno kar slepo tirati za svojo srečo, ampak treba je dobro premisliti, kam da jadramo. Vaša posestrima bode žalostna, to vem dobro. Ali take rane kmalu preboli in za nekaj časa boste slišali o njeni poroki. Vi ji sedaj vrnite sliko in pišite takole: „Blagorodna gospica!“

Tikati je ne smete več. Če jo vičete, tedaj ste takoj za sto korakov dalje od nje. Začnite sedaj kar odločno:

„Vez med nama je pretrgana! — Po vzrokih ne prašajte, ne bi vam bili ljubi. Toda, če ste me doslej kaj ljubili, kažete najbolj svojo ljubav s tem, da me pozabite. Od tega zavisi moja bodoča sreča. Kakor vam vračam jaz sliko, tako iztrgajte tudi vi mojo sliko iz svojega srca — in srečni

boste bolj, srečnejši bodem jaz. Sežgite vse spomine na me, kakor bom storil upravar jaz z vašimi in spomnite se, ko bodo goreli, da hitro kot ta plamen vskipi pa mine — in mora miniti ljubezen brez smotra.

Slednji pozdrav od

Ivana Podgorca, modroslovca.“

Ko sem pisal, tresla se mi je roka, in včasih se mi je ustavilo pero, da kar nisem mogel zapisati slovke. Vest mi je pravila, da se lažem, po ušesih pa so mi šumele gospejine besede, da je treba modroslovcu slušati razum, ne pa srca. Še enkrat sem bral pismo, dodejal še fotografijo in zapečatil list s tresočo roko. Gospa je vse to videla in zato se mi je ponudila, da ona napiše naslov in odda pismo. Jaz sem takoj dovolil, poklonil se, vzel klobuk in palico ter šel na vseučilišče, da bi se nekoliko v avli razmislil.

Od tedaj je bila gospa nenavadno prijazna z menoj. Vedno me je česa učila, pripovedovala, koliko je že prebrala, koliko se učila kot mlado dekletce; žal ji je bilo, da ni ženskih višjih šol, da bi bila ona že lahko doktorica in Bog vé kaj še vse.

Jaz sem čislal njeno govorjenje, od začetka sem ji še marsikje ugovarjal. Zato se je pa skrbno izogibala predmetov, o katerih je vedela, da sem bolje poučen. In zato sem se slednjič že toliko otopil za vsako razmišljanje, da sem ji vedno pritrjeval, naj je govorila še tako budalost. Prepričan — ali bolje — prevaran sem bil tako, da sem jo imel za najbistroumnejšo in najduhovitejšo žensko na svetu. Kar oboževal sem jo ter govoril sam sebi: „Tu je pokazal Stvarnik, da v krasnem telesu biya še krasnejši duh.“

Ali tako ni ostalo. Minulo je že pol leta, odkar sem stanoval pri vdovi Vogel-novi kot domači učitelj. In če pravim domači učitelj, tedaj lahko umeješ to v najožjem pomenu. Bili smo, rekel bi kakor ena družina, in jaz sem jo ljubil prav sinovski. Poslušen sem ji bil kot Maks sam in za vsako stvar sem jo prašal sveta. Učil sem se prav pridno. Zakaj gospa mi je vedno povdarjala, da je človeku treba najprvo skrbeti, da zložno živi in ne trpi bede. Vse drugo pa da je postranska stvar.

„Kako pa z Barbko,“ pobara Milan svojega znanca. „Ali ni ničesar odgovorila na tvoje pismo? Ali si jo lahko pozabil?“

Da, odgovorila je, odgovorila tako, kakor mora na tako zlodejsko pismo odgovoriti najblažja duša. Kratko pismo je bilo, toda dolgo po vsebini in plemenito. Takole je pisala:

„Tresla sem se, in solze so mi močile tvoj list, ko sem ga brala. Razrušil si torej mlado, čisto bratimsko vez in mi celo prepovedal prašati po vzroku. Pravična ta prepoved ni. Toda ukazuj, hočem slušati. Sreče ti nečem kaliti. Toda iz srca tvoje slike strgati ne morem. Pusti, dovoli mi, da bo v njem — slika družega mrtvega brata. Odslej bodem molila za dva rajna brata. Bog te obvaruj! Barbka.“

In to pismo, dragi Milan, še hranim. V tem pismu je naslikana njena blaga duša, in ta velja več od zvonanje krasote.

Pozabiti je nisem mogel nikdar popolno. Po dnevi me je sicer mamila podoba Mimina; toda po noči se mi je večkrat prikazovala v sanjah Barbka, kakor maščevalen duh, a zopet kakor ljubezniva vila, ki me je zvaljlala seboj iz mesta — proč od svetnega hrupa. Da bi jo bil slušal! Vest se mi je budila, pa angel varuh me je menda svaril; a jaz sem bil gluha in slep za vse, zato sem pa zabredel in obvisel prav

na kraju brezna, v katero bi bil lahko padel. Bilo je pa takole:

Pomladanskega dné v somraku sva dovršila z Maksom navadno popoldansko učenje. Na to sem šel vèn na hodnik, da bi zapalil smodko, ter se nekoliko sprehajal po prostornem mostovžu. V tem pride tudi gospa iz svoje sobe. Kmalu sva se živo pomenkovala. Govor je bil dokaj otročji. Stala sva blizu skupaj prav ob oknih, ki so zatvarjali hodnik; prav lahka rosa je ležala na steklu. Tedaj si domisli ona, da bi hitro pisala po tisti rosi in drug drugemu vgibala, kaj da je zapisal. Nekaj časa sva se šalila tako, potem pa pravi ona: „Sedaj zapišem zadnji stavek, če tega vganete, potem . . .“ Namesto da bi nadaljevala, pogledala me je, kakor znajo menda le Dunajčanke. Potem je pa zapisala in rekla: „Berite!“ Nagnem se k oknu in berem poluglasno:

„Ivan, jaz te ljubim!“

Ko sem izgovoril zadnjo besedo, nisem je več videl; hitela je v sobo, iz katere je ni bilo cel večer.

Ti ne moreš še slutiti ne, v kakem položaju da sem bil tedaj jaz. Zrl sem za njo proti vratom,

kot bi se mi bledlo. Srce mi je tolklo kot kladio. V glavi se mi je vrtelo. Verjel nisem sam sebi. Pa bral sem na oknu: „Jaz te ljubim.“ In kakor bi bilo začarano, ta napis ni hotel poroSETI, dočim od drugih že ni bilo več sledu. Šel sem proti vratim, a bile so zaklenjene. Prašal, trkal sem; nobenega glasu. Na vprašanje „ali je res“, slišal sem globok vzdihljaj, potem je bilo pa zopet tiho v sobi.

Jaz sem pa pričel letati po hodniku in govoreč sam seboj klatiti nesmisel za nesmislijo.

„Ona, da me ljubi? Pa mene, neotesanega kmeta, ona bogatinka pa berača?! Ne, ne, ni mogoče!“ In urnih korakov sem šel zopet tja k oknu. In še je bilo brati: „Jaz te ljubim!“

Tako sem se spakoval, da je pritekel Maks in me prašal, če se morda učim uloge za gledišče ali pa če posnenemam kakega igralca.

Da posnemal sem igralca — norca. Dečka sem hitro odpravil, potem pa šel v svojo sobo in se tudi zaklenil. Toda sedaj mi ni prišlo na um, da bi bil porabil nauke gospejine, katere mi je tako materinsko vcepljala v srce zaradi Barbke. Tedaj se nisem prašal, ali je ta njena ljubezen smotrena ali ni. Človek bi mislil, da

ni mogoče motiti se tako silno in živeti samo zunanjim vtiskom. Ali če si prevaran enkrat, pa se ne izbistriš in izpametuješ, potem si izgubljen, če ne za vedno, vsaj za dalj časa.

Tisto noč nisem zatisnil očesa. Vsled same sreče sem vzdihal in stegal roke ter lovil nekaj po temi, kot prav tak, ki ga je Zeus z neumnostjo udaril, kakor pravi Homer. Govoril sem tudi sam seboj in si stavil več prav pametnih ugovorov. Če bi bil previden, pobral bi bil zjutraj svoja šila in kopita ter jo popihal strani. Tako sem pa ostal in bil zvest Sofoklejevemu reku:

„*Ὁδ' ἔχων μέμνηται*“, kdor ljubi, nori.

In jaz si sedaj ne morem stvari drugače tolmačiti, kot da me je zapustil zdrav razum. Ne bom ti tu opisoval nadaljnjih otročarij, katere sem počenjal. Zadostuj ti, če rečem, da sem ji bil od tedaj sluga, hlapec, ki se je klanjal pred njo. To pa največ zato, ker sem živel še popolnoma vzorom in sem smatral tudi njo za vzor krepostne pa duhovite ženske. In ker je to hitro spoznala, vedela je gojiti po eni strani te vzore v meni, po drugi pa je zopet naglašala, da mora človek za prihodnjost skrbeti trezno

in se mora počasi otresti mladeniškega navdušenja. Zato je pogosto naglašala, da je bodoča sreča odvisna od dobre službe. Kdor pa hoče doseči taka mesta, mora biti popolnoma neodvisen od narodnosti in domovine —. Počasi je šlo, predno je bil udušen v meni prejšnji ogenj — a šlo je pa vendar. Posrečilo se ji je pripraviti me tako daleč, da mi je bila narodnost deveta briga. Kaj Slovenci, kaj Nemci! Dobra služba ta velja. Ta se pa najlažje dobi, če se človek lahke vesti prilašča katerokoli narodnost. Torej z Bogom „Slovenija“, z Bogom pisateljski poskusi! To je pametno, to je duh časa, ki ugaja, ne pa mlatva prazne slame.

Poglej. tako me je premotila ženska zvitost, da sem prelomil, rekel bi, dve prisegi, da sem bil dvakrat izdajica, domovine in svoje prijateljice. Sram me je, kedar se spomnim tega. Srce me boli, če ponavljam take spomine. A tebi na ljubo storim to, dragi Milan. V svarilen izgled ti bode moj padec. Lahko se ti je izogniti bridkim spominom. Trdi si značaj in ne prenagli se. Rek stojikov „aequam memento“ naj ti bode pogosto v spominu. Ko pojdeš na tuje, bodi prijazen z

vsemi ljudmi, ne zaupaj pa nikomur. Ti bodeš na Dunaju, tvoj duh naj bode v knjigi, srce pa v domovju.

V.

Ὁὐ μὲν Κύντερον ἄλλο γυναικος.)*

Sofoklej.

Tako sem živel, tako roboval več kot tri leta. Ni je bilo stvari, ki bi mi bila odluščila mreno z očij, da bi bil videl, kje in kakov da sem. Znanci — slovenski visokošolci — so se mi posmehovali, in večkrat sem slišal dosti robate, mnogokrat opravičene opazke, ko sem vêdel svojo zaročenko po dunajskih ulicah. Mnogokrat me je opozoril kdo prav resno, naj vendar ne bom prismojen, ter naj si dam kaj dopovedati. Opisaval mi je gospo kot žensko jako sumljive nravnosti. In prav tu je bila najtrdnjêjša vez, ki me je družila z njo. Bila je v govorjenji in vedenji tako previdna z menoj, da sem moral tako sumničenje smatrati le za podlo natolcovanje. Ona da se je obesila ob me, dokazoval je dalje, le iz dobičkarije, da bi imela kedaj, ko jo mine telesna lepota, brezskrbno življenje ob moji strani.

*) Ni pesjega od ženske.

Toda bil sem gluh za tako govorjenje. Odgovarjal sem pikro in zbadljivo. Po meni je vselej zavrelo, kedar mi je kdo kaj podobnega očital. Virgel bi bil često rad komu vizitko v obraz ter ga pozval na dvoboj in iskal v tako nesmiselnem sredstvu omadeževane česti svoje oboževanke. Toda bil sem prezajčji za takov korak. Vsa možka odločnost je izginila. Gorenjski ponos je bil strt, volja popolnoma prikovana ob volji blebetave ženske. Ne da bi bil ob takih prilikah kaj premišljeval, ne da bi bil trezno razglabljal neumno ljubezen, ne, kar k njej sem se zatekel, pri njej iskal sveta in tolažbe.

„Mimi, sreča moje sreče, poglej, kako zlobni so moji rojaki. Tole in takole govore o tebi. Reci, dovoli, ukaži, pa se maščujem nad njimi, klevetniki. Njihova kri naj opere tvojo čistost. Ne znam se boriti; a zate se znam — ker se znati moram in hočem. Potarem si jih v prah, da bodo hodili z zavezanimi glavami po Dunaju in pričali svetu, kaj je moja izvoljenka, kaj je tudi njen izvoljenec. Reci, dovoli, ukaži!“

In tedaj sem skočil od nje, topotnil z nogo, vihtel z roko po zraku, kakor da odbijam udarce napadovalčeve, in tresel se maščevalnosti.

Ona je pa tedaj redno odgovarjala, kakor da je pravcata lilija:

„Ivan, pusti jih! Nevošljivci so, nevošljivi tebi in meni. Pokopali bi radi tvojo srečo, in s tvojo vred zagrebli še mojo. Meni zadostuje tvoja ljubezen, njihov gnjev bo pa kaznil pravični Bog. Vsi dvoboji so dobljeni, če si ti moj, moj na veke!“

„Tvoj, samo tvoj na veke!“ In zopet sem bil ženski suženj.

Ali nisem hotel več uživati njene dobrote. Hotel sem postati sam svoj gospod in se združiti z zakonsko vezjo z vdovo. Zato sem se pripravljajal za doktorski izpit. Hvalila je ona mojo pridnost in brižnost. Vedela je to gotovo bolje, zakaj to dela, kakor jaz. Da bi me pa ne motila pri neumornem učenju, rekla je, da gre obiskat na Češko sorodnike. Protivil sem se začetkoma temu, češ da mi ni živeti brez nje. Toda ona je ukazala, jaz sem pa poslušno prikimal. Od-potovala je; Maksa je izročila kuharici, češ da me ne bo motil v učenju. Sam sem se pa zares neumorno poprijel učenja. Težavno mi ni bilo. Zakaj učil sem se sicer tudi mnogo. Priganjala me je nečimurnost, ali možki ponos, kakor sem

pravil tedaj, da kmalu pričnem vračevati svoji dobrotnici neizmerne zasluge.

Tri tedne sem se učil in ponavljal že znano tvarino. Za teden dnij mi je bilo iti k izpitu.

Neko popoldne sem korakal po sobi in uprav razmišljal dokaze o neumerjčnosti človeške duše. Kar pride pismonoša in mi izroči debelo pismo naslovljeno na gospo: „Vogel-Dürreman“. Dürremann, Dürremann — — ponavljal sem. Ali ni to ime znano? In spomnil sem se Durmana, katerega sem že prav čisto pozabil. Nemilo me je dirnol ta spomin. Položil sem pismo na mizo in hotel razmišljati dalje. Toda zastonj je bilo vse prizadevanje. Durman mi je zvenelo po ušesih. Saj takega naslova nisem še bral nikoli nanjo. Morda je v sorodu z njim, morda celo sestra njegova in takih ‚morda‘ staykov je bila cela čreda. Pogledal sem zopet pismo in bral na poštnem pečatu, da je bilo oddano v Gorici. Gorica mi je vzbudila spomin na Barbko, in ni mi bil drag ta spomin nedolžne deklice, ker sem imel slabo vest. Ta me je opominjala, da sem izdal čisto pobratimstvo, ali — prodal je za strastno ljubezen. Tinetovo svarilo mi je prišlo na um: „Bodi vesel samo glej, da se ne

boš kedaj kesal.“ Spomnil sem se domovine, kateri sem tolikrat prisegal zvestobo — a zdaj se ravnal po nazorih čudnega pesnika:

„Ti si moja domovina“

Če dalje nemirnejši sem bil, če dalje bolj je rastla zvedavost, kaj bi bilo v pismu. In kar sami od sebe so začeli prsti trgati pečat, in ko je bil zlomljen ta — vzel sem nož in odprl pismo. Dolgo ni bilo — toda strašno tako, kakor menda zame ne bi bila sama smrtna obsodba. Že naslov me je kar pretresel:

„Vražje bitje! Sedaj si slobodna, ko sem si poslal kroglo skozi neumno glavo, katero si mi zmešala ti, krvopijka! Od tebe sem se naučil rušiti zakonske vezi, tebe sem posnemal, živeč razkošju. Živel sem, naživel in navžil sem se nasladja. V tej čaši sem topil svojo nasrečo — a vtopil je nisem. Naletel sem na angeljsko bitje, za katero bi si bil dal iztrgati srce iz prsij. A ono se ni menilo zame, sovražilo me je in pljunilo pred mano, ko sem se drznil ogovoriti je. In prav je imelo — drugega nisem zaslužil. Zakaj, vedi, da sem morilec njenega brata. In smrt človeka, katerega sem sovražil zato, ker je stavil zapreke mojim strastem — ta smrt me

je privedla pred oko — njo, radi katere ne živim več; ti imaš še čas. Spametuj se in vrni na pravo pot, če hočeš. Sicer mi je pa najbolj všeč če prideš za menoj na dno pekla. Kolikor premoženja še nisem zapravil, bodi Maksovo. Samo iz tvojih kremljev mora — to ti ukazuje kot poslednjo voljo tvoj mož **Maks Dürremann.**“

Sedaj pa pomisli in čuti nekoliko, kar sem jaz tedaj čutil.

Kolena so se mi zašibila, pred očmi se mi je stemnelo, in zgrudil sem se na stol pa tako obupno zakričal, kakor bi mi bil kdo prebodel prsi. Sedel sem nekaj časa kakor v omotici potem pa planil zopet kvišku, pograbil pismo kričeč: „Ni res, to je laž, to je prevara, goljufija, podla spletkar! Ona ni, ni“. In zopet sem bral pismo — pa zopet je zavrelo po meni.

„Ona, žena Durmanova, meni najbolj zoprnega človeka na svetu! In ona ga je tirala v tako brezdno! Ona, ki je rekla, da je mrtev, da ga je ljubila tako silno! Hu, hu! Izdajica! Hotnica! Morilka, zapeljivka! In ona me je učila, svarila in vodila! Ha, vodila? Kam! Na dno pekla, kot pravega moža —. O ti izrodek peklenški, izmeček človeštva! Pa je celo nekoč

molila za rajnega moža! Ha, sedaj mi je jasno, zakaj je molila. Ker je videla ob moji postelji križ; torej tudi to ti je bilo dobro sredstvo, da si me varala, da si me omrežala. Zato ti je bila Barbkina ljubezen nesmiselna, ker ti je bila na poti. Čakaj, pomnila boš, kedaj si me varala.“

In zgrabil sem njeno fotografijo, ki je stala na moji mizici v krasnem okviru, ter jo telebnil ob tla, da se je razletelo steklo na tisoč koscev. Poteptal sem z nogami podobo, hoteč pokazati, kako bi storil ž njo samo, če bi mi prišla v pest.

Ko sem tako besnel po sobi, stepel sem z mizice mal zavitek. Bil je priložen pismu. Zapisano je bilo na njen: „Tole podobo je držal v roki, ko se je ustrelil. Morda vam bode znana oseba in si raztolmačite nesrečni korak samomorčev.“

Mrzle, prav uradne so bile te besede. In že nisem hotel pogledati fotografije ter sem položil zavitek na mizo in zopet bral Dürremann-ovo pismo. Tedaj je pa prevladala zvedavost — hotel sem videti „Angeljsko bitje“ in porogljiv nasmeš mi je ušel ko sem odpiral zavitek. In sedaj pomisli grozo vseh groz, ki mi je prešinila mozeg — s slike je gledala Barbka. — Njo je torej

zalezoval mož moje ‚vdove‘. Toda ona ni padla — ona slaba ženska. Jaz pa njen učitelj — sem padel, sem se dal vloviti v nastavljene zanjke. Sedaj umem, zakaj mi je pisala: „Pameten mislim da si dovolj“. Jaz pameten? Norec, popolnoma brezumni norec sem bil, gluhi in slepi toliko časa. O Bog, ti si me kaznoval, ker sem kršil svete vezi bratimstva, vzornega prijateljstva, kršil izgubljeni ženski na ljubo. Pravični maščevalec, tepi me, kaznuj me; a hvalim te, ker si mi odprl poprej oči, predno sem bil uničen, nesrečen za vse življenje — in morda za celo večnost“.

Tako sem vzdihoval in bridek kes se je pošelal moje duše. Vzrok temu je bila bržkone Barbkina podoba, katero sem krčevito držal med prsti in pritiskal na ustnice. A vselej sem jo moral hitro odmakniti; zakaj nekaj me je speklo in zdelo se mi je, kakor da črne madeže pritiskam na snegobelo Barbko. Vsi spomini mladih dnij, abiturijentskih počitnic, Tinetovega groba — vse, vse mi je vstajalo v razgreti duši. S sladkim veseljem bi bili navdajali dušo koga drugega in morda tudi mojo, da si nisem imel toliko očitati. Tako pa mi je bil vsak spomin preteč

duh, ki mi je hitro zgrenil sladek občutek, ki je vstajal v žalostnem srcu.

Toda še enkrat je vsplapolal ogenj strastne ljubezni do lepe ženske v meni, kakor tedaj, ko se ob požaru zruši poslopje, bukne še enkrat plamen kvišku, da potem zamrje poteptan od pridnih gasilcev. „Morda pa to ni bil tisti Dürremann, katerega poznam iz Podgorja. Morebiti vender ni taka ta ženska, kot jo slika samomorilec.“ In zopet sem bral pismo, zopet gledal Barbko in znova mi je zavrela kri in sklenil sem, da se prepričam, koliko je resnice ob teh moževih besedah.

Grem torej h kuharici po ključ od Mimine sobe. Tam pričem stikati po predalih in predalčkih. Vse sem odprl, samo jednega nisem mogel — ali znal. „Tu so njene skrivnosti, tu bo spričevalo njene mravnosti“, mislim si in odprem s silo predalček. Na vrhu je bil album. Prva podoba je bila — Durmanova — potem pa cela vrsta častnikov in drugih razkošnih postopancev. Pod albumom je ležala vizitnica nekega stotnika, ki jo vabi, naj gre z njim na Češko. Za mesec dni je dobil odpust. To so bili tisti sorodniki, katere je šla obiskat.

Dalje nisem preiskaval. Dovolj mi je bilo. Predalček sem pustil nalašč odprt, da je lahko vedela pozneje, kaj in koliko da vem. Vrgel sem vanj še moževo pismo, Barbkino sliko sem pa spravil sam. Potem sem šel v sobo in hitro pričel pospravljati svoje stvari. Toda, kar sem prijel, vse me je spominjalo nanjo, ker mi je skoro vse nakupila ona. Zato sem zaklenil samo knjige in obleko v svoj kovčeg. Hotel sem takoj zapustiti stanovanje in po izpitu čim preje Dunaj. Poiskal sem tudi denar, katerega sem imel dokaj prihranjenega. Ob tem sem naletel na svojo staro listnico in pa na zaklejen predalček. Tedaj se domislim, da je ondi spravljeno Tinetovo pismo, katero mi je poslala Barbka iz Gorice.

„No, sedaj že smem odpreti; dosti dolgo sem čakal — žalibog“, moral sem pristaviti. Kako drage so mi bile sedaj poteze, katere je seveda zelo negotovo črtala Tinetova vela roka! Že sam naslov je zadostoval, da so se mi snovala v duhu vsa pisma, kar mi jih je pisal Tine — in s pismi vred mi je bilo načrtano celo srečno, mladostno življenje. In sram me je bilo samega sebe, da sem bolestno vzdihnil: „Tine, če me gledaš sedaj z nebes, odpusti mi!“

Pa sem odprl drobno pisemce. Kratko, a zopet tako usodepolno, da se mi je kar vrtelo v glavi. Pisal je:

„Dragi, najzvestejši mi prijatelj!“

„Nobeden ne ve, zakaj bom moral umreti. Toda ti vedi — pa molči. Moje smrti je kriv Durman. Odpustil sem mu, še Bog naj mu, in ti mu moraš tudi, ko boš to bral. Sporekla sva se v gostilni. On me je pričakal, udaril z neko stvarjo tako silno po boku, da sem padel v jarek in ležal skoro do dne na dežju. Od tod moja bolezen. Naznanil bi bil sodnji. Toda prič nisem imel.

Naj ga Bog kaznuje, kakor ve, da je prav.

Z Bogom! Tvoj umirajoči Tine.“

Dragi moj Milan, še tega je bilo treba, da je bila kupa boli polna. Posnel bi bil lahko to že iz Durmanovega pisma — ali nisem bil zmožen pametnega sklepanja. In če bi bil tudi kaj mislil, toliko gorja skupaj bi si misliti ne bil mogel, niti upal. Kaj sem trpel ob tem, tega povedati ne morem. Toliko pa rečem, da več človeško srce ne more prenesti. Zakaj, mora počiti, ali pa se ti zmeša pamet. Kolika sprememba je bila, ko sem bral Durmanovo in Tinetovo pismo.

Poprej sem divjal, besnel, kakor se sploh tolažijo ljudje, katere vodi strast. Sedaj sem pa sedel na divan in tiho ihtel. In čutil sem, da je ta bol — spomin na Tinetovo smrt — večja, pa vendar slajša, kot obupno divjanje, katero se me je polasčalo poprej. Tiho sem boleval, tiho razmišljal svojo preteklost. Kakor bi bil veter podil megle spred obzorja, tako se je meni pričelo jasni v duši. Vse dogodbe, vse spletke, ki so bile doslej zavite s čarovnim zavojem omamljivosti, pokazale so se mi v pravi luči. Jasno mi je bilo, zakaj da je Tine tedaj vzdihnil, ko je šel Durman mimo hiše; vedel sem, zakaj ni dovolil odpreti pisma takoj, da ne bi jaz v naglici storil kaj nepremišljenega.

Dolgo sem sedel in premišljal. Ozrl sem se na križec, ki je visel ob postelji. Dobra mati mi ga je dala seboj in z njim vred svoj blagoslov. In morda je bil ta tako močen, da me je obvaroval, da nisem padel v toliki nevarnosti in da sem se vsaj v tem oziru lahke vesti vrnil še v materino naročje — vrnil tedaj zadnjikrat. Potem je kmalu legla dobra moja mati k večnemu pokoju. V tem se je zmračilo. Tedaj pričnem misliti, kam bi šel stanovat. Zakaj tam bi ne

strpel še eno noč. Sklenil sem, da grem v „Slovenijo“ in poiščem tam kakega tovariša. Eno noč bo že imel prostora še zame. Toda težko je bilo iti v društvo, katerega nisem bil več ud, ne zaradi gmotnega pomanjkanja, pač pa zato, ker sem zatajil narodnost radi ženske. Ali kaj sem hotel. Najbolje je bilo, da sem takoj povedal tovarišem, da sem zopet Slovenec z dušo in s telesom, in da me sedaj po bridkih izkušnjah ne odtrga nič od krila matere Slave.

Vzel sem denar, Tinetovo pismo in Barbkino podobo seboj. Vse drugo sem zaklenil v kovčeg in naročil kuharici, naj ga izroči postrežčeku, ki pride z mojo vizitnico.

Stopim v „Slovenijo“. Bilo je zbranih mnogo rojakov. In kakor nalašč, bili so le bolj resni in pridni mladeniči, ki so se zares trudili, ne pa postopali po Dunaju. Vsi se ozro name in za nekaj hipov se zasliši zamolkli: „Oó, oó!“ Vmes so se pa posmehovali nekateri in prezirno gledali name, ki sem stal za vratmi in se tresel vsled razburjenosti in sramu. Komaj sem lovil sapo, pa sem vendar krepko ogovoril družbo:

„Gospoda mojà! Le smejite se mi, zaničujte me, prezirajte me izdajico, odpadnika, poturico!“

D drugega nisem zaslužil. Kar mi je bilo najdražje, za kar sem se navduševal z mlada z vami vred, prodal sem za ljubezen ženske, o kateri ste po pravici trdili vi, da je sumljive npravnosti. Njej sem roboval, njej na ljubo storil vse, kar je ukazala. Njena volja je bila moja volja, njena želja, meni povelje. Toda — bila je — pravim, in odslej ne bo več. Zdrobil sem vezi, s katerimi me je priklepala nase — in sedaj sem zopet vaš — in pa domovine, če me hočete vsprejeti. Ne zaslužim ne, ker sem preziral vaša dobrotna svarila — toda prosim.“

Burni „živijo“ je zadonel po prostoru in prijatelj za prijateljem mi je veselo stisnil roko — in prisrčno čestital.

Za teden dnij sem delal doktorski izpit. Da me niso prisilili, bil bi odstopil. Zakaj kar me je zadelo zadnje dni, zmedlo me je tako, da nisem bil za nobeno rabo. Ali posrečilo se mi je in dovršil sem izpit jako dobro. Potem sem pa želel, da pridem čim preje z Dunaja. Take rane človek najlažje preboli, če zapusti kraj. Na Dunaju bi me bila vsaka ulica spominjala moje preteklosti in mi ponavljala rane. Zato sem prišel res kmalu v Celje in tamkaj se posvetil le do-

movini in mladini. Učil sem se pridno in kmalu šel na Dunaj k izkušnjam. Tedaj sem srečal Maksa — vsega zamazanega in strganega. Ko me je revež zagledal, planil je k meni in jokaje tožil, da mu je mama ušla, pa da stanuje pri sitni ženski, ki ga tepe in strada. Rekel sem mu, naj me pelje k njej. Tam mi starka pove, da so se oglasili od vseh stranij upniki, ko so zvedeli o moževi smrti. Prodali so opravo — ali izgubili so venderle skoro vse. Zakaj rasnovala je mnogo dolga. Maksa pa da je dala njej v stanovanje, ter jej izročila malo svoto, češ da ji že še pošlje. Ali denar je že davno porabljen, o gospe pa ni ne duha ne sluha. Bog ve, kam jo je potegnila ta pijavka grda! In starka je silno zabavljala na Maksovo trdosrčno mater, ter klicala vse kazni neba in pekla nad njo.

Vidiš, takole daleč privede strast. Ko sem jo prvič videl, poljubljala je svojega edinca — sedaj ga pa pusti sredi ceste stradati. Še volcje imajo več srca, kot ta zlodejska ženska. Sploh sem pa tudi prepričan, da je bilo prejšnje ljubkovanje samo gola hlimba, da je preslepila mene.

Kar mi je tedaj novcev preostalo, dal sem jih starki in ji naročil, naj poskrbi nekoliko za dečka.

O njej sami pa nisem slišal ničesar več in prav tako tudi o Barbki ne. Za to bi rad zvedel, ali popraševati nočem. Zato pa živim sedaj bolj sam zase. Veselje mi je edino, bivati pri učencih, ter gledati, kako kali seme, katero sejem v mlada srca. Mnogo sem storil že za šolsko mladež — mnogim že koristil z nasveti.

In ti, dragi Milan, boš prašal, čemu sem ti pripovedal to tako obširno?

„Ivan! Čemu si mi pripovedal? To vprašanje si stavil nalašč — saj vidiš, da vse gori iz mene, da sem preživel s teboj vse, kar si mi pravil — preživel zato v duhu, da mi ne bo treba v resnici. Strašno je, kar si mi povedal — in jaz bi še sanjati ne upal kaj podobnega — da so taki ljudje na svetu — moj Bog! Tega ne bi verjel, če bi mi ne pravil ti. Sedaj pa verujem, in dal Bog, da bodo tvoja temna in bridka leta meni luč in veselje — luč, da ne zaidem in veselje, ko se bom oziral nazaj na prestane nevarnosti.“

„Če je to res, tedaj sem dosegel svoj namen. Videl sem, kako goriš za domovino, kako preziraš odpadnike, kako si vnet za vse dobro, blago in lepo. Prav imaš. Tudi jaz sem bil tak. Čeprav

se ti kaj takega ne bo pripetilo kot meni, vendar se boš pa več ali manj le izpremenil —. Da se pa človek ne izpreminja kot kameleon, da je trden in neomajen, zato je treba značaja — jeklenega značaja. Tega pridobiš, če so ti trdna in neomajana načela. Načelo pa ni puhla stvar, snov domišljije, marveč izvor duha in vere. Zatorej dragi moj, misli mnogo, delaj vedno, govori malo; — kdor kriči, ruje in ščuje, ni narodnjak, marveč kdor dela in trpi za narod, tisti mu bo koristil, tistega bode slavil rod — če prej ne vsaj po smrti. In edino po tej poti je mogoče, da vspeva sreča naše domovine, in tudi sreča Slovencev. Le tedaj bi omajali Prešernov rek, da le tujcem sreče svit se v Kranji žari. Zakaj če ne delamo sami noč in dan, marveč križem rok gledamo, kako si prilašča tujec — in sedaj celo žid kos za kosom slovenske dedovine, potem nam je odzvonilo. Če nam tujec odvzame zemljo, potem se nam ni boriti za nobeno stvar. Loviti se po zraku ni naravno. Torej Milan, bodi značaj. Ko se učiš, misli, da ne delaš samo zase, marveč za slavo in srečo celega naroda, in spešneje ti bo tekkel uk, častneje boš dovrševal izpite. Če

bi pa prihruli boji nad te, spomni se povesti prijateljeve in bodi mož!“

„Bodem!“

In stisnila sta desnici, vstala in odšla. Luna pa je veselega lica gledala na krasen Bled — veseleč se menda boljših časov slovenske zemlje.

VI.

Kolikokratov sem od tód v samoti
Klečala, klicala pomoč Marije.

Prešeren.

Prijatelja sta vstala in se počasi vračala po stezi podgrajski. Razsvetljave ni bilo. Vendar je bila noč tako svetla in prijazna, da si lahko dokaj daleč razločeval predmete, katere je oblivala blede mesečna luč. Tam pri Mallnerju so še vedno plesali, in razločiti je bilo po godbi, da plešejo kadriljo. Naša znanca se nista menila za to. Pogovarjala sta se dalje, snovala in kovala načrte, ter navduševala drug drugega. Kar se začuje na vodi srebrn glasek, ki je donel tako ljubko preko malih valčkov in se razlival po logih in nasadih. Dekle je pevalo sredi vode prelepó pesen: „Po jezeru“. To je vzdrámilo Ivana in Milana. Vsa srečna sta prisluškovala domačemu spevu, in Ivan je ogovoril tovariša:

„Glej, da si bil prečrnogled! Ni sam tujec tukaj, ne. Še gore slovenska srca za domovino in celo srca mladenk. Ne bodo nas zatrli ne!“

„Nikdar ne!“ Tako je pritrdil Milan. „Dal bi nekaj, da bi poznal to dekle, ki se je baje odtegnilo plesu, odtegnilo tujcem, da duška da slovenskemu čutu in te čute izlije v mrzlo vodo! Nikar ne hodiva naprej. Pojdiva nekoliko nazaj, da bova še slišala petje. Tako se mi še ni bila všeč ta pesen.“

Ivan ga je slušal in nemo sta stopala po stezici. Toda nič več ni bilo glasu. Postajala sta, gledala po jezeru, kjer je bila vrzel med drevjem, pa ničesar nista zapazila. Že sta se mislila vrniti. Kar trči prav blizu nekje čoln ob obrežje, voda zapljuska, veriga zarožlja in kakor srna je skočila belo oblečena vitka ženska postava na breg ter hitela po posuti stezi navkreber.

„Pojdiva strani, ustrašila se naju bo“, opomni Ivan.

Ali Milan se ne zmeni za to. Kar povleče seboj prijatelja trdeč, da jo mora poznati.

Blizu so že bili. Deklica se upre ob bok in postoji, da se oddahne, potem pa zakroži: „Otok bleški“. Še dihati nista upala ona dva, da bi je

ne preplašila. Toda deklica kar sredi kitice preneha in hoče dalje. Zapazi ju. Pesem, katero je tiho pevala dalje, zastane ji v grlu, in mislila se je obrniti. Ali, kaj je to, da je noga kakor prikovana, da nepremično gleda Ivana — in da se ta trese?

Milan hoče pozdraviti, pa je prekasen. Ivan izusti: „Barbka“, in ona vzdihne: „Ivan“. In Milan je ves iznenaden gledal, kako je Ivan padel pred Barbko, prijel njeno roko in prosil:

„Odpustite, gospodičina, odpustite!“

„Ivan, jaz sem tvoja sestra, ne gospodičina. Odpuščati nimam kaj, ker nisem bila jezna nate!“

Pa ga je dvignila s tal, in dolgo sta molče stala drug ob drugim. Srce je pa govorilo dovolj. Najprvo se je probudila iz sladkega trenotja Barbka. Povabila ju je v čoln, meneč, da tukaj ni prijetno, če bi jih kdo naletel. Vkrcali so se. Milan je prijel za vesli, ona dva sta pa sedla zadaj na klopico. Ko je odrinil od kraja, ni dolgo in mnogo veslal. Poslušal je, kaj je pravila Barbka Ivanu.

Ona je namreč prišla z Otilijo in njenimi stariši na letovišče na Bled. Udeležila se je tudi

vožnje po jezeru in potem šla z Otilijo, katero je spremljal ženin, na ples. Toda jezilo jo je, ker ni bilo nobenega, da bi bil govoril slovenski, čeprav je zapazila med plesalci marsikaterega Slovenca. Zato je šla skrivaj iz dvorane in odveslala na drugo stran, da bi tamkaj dihala sveži zrak in s pesmicami olajšala srce.

Milanu se je srce veselja topilo, ko je slišal tako navdušeno Slovenko. Ivan se je pa sramoval svoje učenke in globoko vzdihnil.

„Kaj ti je, da vzdíšeš“, praša ga Barbka.

„Ah, sramujem se te, ker si ostala zvesta narodu, zvesta prijateljski prisegi, jaz sem pa onečastil oboje. Ti ne veš, kako daleč sem zabredel — —“

„Molči o tem! Vem, vse vem. Pisala mi je znanka z Dunaja. Toda, če si zabredel, sedaj hvali Boga, da si se izkopal iz te nesreče. Preteklo bodi pozabljeno. Tudi jaz pozabljam sedaj vse gorje, katero si mi napravil, pozabljam vse prečute noči, v katerih mi ni zatisnil spanec očij in v katerih sem goreče molila k Mariji, naj te reši. Nisem jo prosila, da naj te dá meni nazaj, marveč, da te le reši, naj bode potem kakor hoče!“

„Oh, Barbka, ti si me rešila, ti si predobra!“

„Ne, nisem predobra. Tako se moramo ljubiti, pa bomo srečni tudi v nesreči. Ne veš, kako mi je šumela voda po ušesih, kako sem v snu včasih planila kvišku in hotela skočiti v Sočo. Ko bi ne bila molila, molila zaupno in neprenehoma, pa bi bila midva oba izgubljena. Utolažila sem se dokaj, ko sem zvedela, da si zbežal z Dunaja in zapustil tisto žensko, potem ko se je ustrelil njen mož — zaradi mene.“

In tedaj je Barbka umolknila in zakrila obličje z rokama. Ivan je ni upal motiti. Za nekaj trenutkov se ji je privil iz prsij vzdih: „Moj Bog, kaj ne, da nisem kriva njegove smrti!“

Potem je pa nadaljevala, kako da je šele sedaj popolnoma srečna, ko ima zopet brata — ki je bil mrtev, pa je vstal od smrti.

Tako so se pogovarjali in Milan ni zrl, kam plava čoln, katerega je pregibalo nekoliko veslo, nekoliko pa sapa. Prišli so nevede kedaj prav blizo otoka.

Tedaj pravi Barbka:

„Le veslajte h kraju, da se grem zahvalit Mariji, ker me je dobrotno uslišala!“

Potem pa poredno posvari Ivana: „Tudi tebi ne bo škodovalo, če pomoliš nekoliko, pred nebeško Devico.“

In kar pritiskali so h kraju; Barbka je hitela po stopnicah, ona dva sta pa tiha sledila njenim korakom.

Tam pod težkim obokom, kjer je vzdano omreženo okno poleg glavnih vrat, je obstala Barbka. Luna je lila svoje žarke skozi okna na zlat Marijin oltar. Med lunin svit pa se je vmešaval trepetajoč rdeč svit večne luči, ki je brlela pred njenim kipom. Bilo je v cerkvici, kakor da izžariva nebeška Kraljica samo čistost in ljubezen, ljubezen materinsko, s katero tako neizmerno ljubi Evine otroke. Kdor ima količkaj verskega čuta še v sebi, komur tli le iskrica ljubezni do Marije, mora se vkresati ob tem ognju ljubezni tako, da zažari mogočno in prešine celega človeka. In taka ljubezen je prešinjala nocoj Ivana in Milana. Tiho sta stala in gledala sedaj v cerkev, sedaj na Barbko, ki je bila živ kip pobožnosti. Milan si ni mogel kaj, da je primerjal Barbko z Bogomilo, Ivana pa s Črtomirom.

Tedaj zdrsne ura in kladivo prčne biti polnoči. Barbka konča molitev in de:

„Pojdimo, da ne bom prekesna.“

Ivan pa ji zastavi pot in prosi:

„Barbka, ali smem biti tebi več kot brat? Marija me je dala tebi nazaj, naj bom torej ves tvoj celo življenje, ti pa moja na veke! Nisem vreden, vendar prosim, prisrčno prosim, ako ti je mogoče“

S tresočim glasom je prašala Barbka: „Ivan, ali res?“

„Ali moreš dvomiti? S čim naj ti dokažem?“

„Daj mi desnico, stopiva semkaj nazaj, da naju vidi Marija, in ona naj bo priča najine zaroke!“

Odpluli so. Barbka je šla k Mallnerju, ona dva pa k Petranu. Milan ni zaspal dolgo — slišal je tudi, kako se je premetaval po postelji njegov tovariš, ki je bil tako srečen, da je veselja jokal, predno je legel. Slednjič so se vendar Milanu strnile oči. A zadnje besede so bile: „Stavim, da še ni bilo take zaroke“.

* * *

Za leto dnij je Milan Grebenko zopet odhajal na Bled. Z nova mu je naročala babica, naj zvoni na otoku za njeno srečno smrt pa da naj nikar ne pozabi, kako je storil lani.

Pravili so potem ljudje, da je mladi drug celjskega profesorja, ki se je poročil s Pogačarjevo Barbko v cerkvici na blejskem otoku, po poroki stopil v cerkev in dolgo, dolgo natezal vrv ob zvonu želja. Ali je hotel izpolniti samo željo svoji babici, ali pa je prosil morda kaj drugega, kdo vé? —

